

VASA UNIVERSITET
Humanistiska fakulteten
Institutionen för nordiska språk

Jeanette Storbacka

Vilsna män

Personbeskrivningen i *Lars Saabye Christensens* roman *Halvbroren* och i
Kjell Westös roman *Vådan att vara Skrake*

Avhandling pro gradu i nordiska språk

Vasa 2008

INNEHÅLL

1 INLEDNING	5
1.1 Syfte	5
1.2 Material	6
1.2.1 Författaren Lars Saabye Christensen	7
1.2.2 <i>Halvbroren</i>	8
1.2.3 Författaren Kjell Westö	9
1.2.4 <i>Vådan av att vara Skrake</i>	10
1.3 Metod	11
2 PERSONER OCH PERSONKARAKTERISTIK	13
2.1 Den litterära karaktären	13
2.2 Personkaraktistik	13
2.2.1 Direkt karakterisering	14
2.2.2 Indirekt karakterisering	14
2.3 Berättaren och synvinkeln	15
3 ROLLFIGURER	18
3.1 Huvudpersoner	18
3.2 Bipersoner	18
3.3 Pseudopersoner	19
4 PERSONBESKRIVNINGEN I MATERIALET	20
4.1 Personbeskrivningen i <i>Halvbroren</i>	20
4.1.1 Personbeskrivningen av Barnum	20
4.1.1.1 Ålder, kön och namn	20
4.1.1.2 Klädsel och utseende	22
4.1.1.3 Fysiska och fysiologiska egenskaper samt tillstånd	23

4.1.1.4 Psykiska egenskaper och tillstånd	24
4.1.1.5 Sammanfattning	26
4.1.2 Personbeskrivningen av Fred	27
4.1.2.1 Ålder, kön och namn	27
4.1.2.2 Klädsel och utseende	28
4.1.2.3 Fysiska och fysiologiska egenskaper samt tillstånd	30
4.1.2.4 Psykiska egenskaper och tillstånd	31
4.1.2.5 Sammanfattning	34
4.1.3 Sammanfattning av <i>Halvbroren</i>	35
4.2 Personbeskrivningen i <i>Vådan av att vara Krake</i>	37
4.2.1 Personbeskrivningen av Werner	37
4.2.1.1 Ålder, kön och namn	37
4.2.1.2 Klädsel och utseende	40
4.2.1.3 Fysiska och fysiologiska egenskaper samt tillstånd	45
4.2.1.4 Psykiska egenskaper och tillstånd	48
4.2.1.5 Sammanfattning	55
4.2.2 Personbeskrivningen av Wiktor	57
4.2.2.1 Ålder, kön och namn	58
4.2.2.2 Klädsel och utseende	62
4.2.2.3 Fysiska och fysiologiska egenskaper samt tillstånd	63
4.2.2.4 Psykiska egenskaper och tillstånd	67
4.2.2.5 Sammanfattning	70
4.2.3 Sammanfattning av <i>Vådan av att vara Skrake</i>	72
5 SLUTDISKUSSION	75
LITTERATUR	80

VAASAN YLIOPISTO**Humanistinen tiedekunta****Laitos:** Pohjoismaisten kielten laitos**Tekijä:** Jeanette Storbacka**Pro gradu-tutkielma:** Vilsna mänPersonbeskrivningen i Lars Saabye Christensens *Halvbroren*
och i Kjell Westös *Vådan av att vara Skrake***Tutkinto:** Filosofian Maisteri**Oppiaine:** Pohjoismaiset kielet**Valmistumisvuosi:** 2008**Työn ohjaaja:** Nina Pilke

TIIVISTELMÄ: Tutkielmani aiheena on henkilökuvaus Lars Saabye Christensenin norjankielisessä teoksessa *Halvbroren*, sekä Kjell Westön ruotsinkielisessä teoksessa *Vådan av att vara Skrake*. Tavoitteeni on tutkia mitä keinoja kirjailijat käyttävät luonnehtiessaan romaanien kahta päähenkilöä. Olen valinnut tutkimuskohteekseni molemmasta romaanista kaksi päähenkilöä. Päähenkilöt ovat kummassakin romaanissa miehiä. Tutkielmassani olen erityisesti keskittynyt tutkimaan kuinka päähenkilöt kuvaavat itseään, sekä kuinka romaanien muut henkilöt kuvaavat heitä.

Olen tutkinut henkilöihahmoja keräämällä kummastakin kirjasta luonteenpiirteitä kuvaavia esimerkkejä. Esimerkit luonteenpiirteistä olen kategorisoinut neljään luonteenpiirteitä kuvaavaan ryhmään, ”ikä, nimi ja sukupuoli”, ”ulkonäkö ja vaatetus”, ”fyysiset ominaisuudet” ja ”psykkiset ominaisuudet”. Nämä ryhmät olen analysoinut ja lopulta verrannut keskenään.

Päähenkilöiden henkilökuvausta tutkiessani sain selville, että päähenkilöiden kuvauksessa löytyy samankaltaisuuksia, mutta myös pieniä eroja. Totesin että kummassakin kirjassa kertojana toimivaa päähenkilöä kuvaillaan tarkasti. Kertojana toimiva päähenkilö kuvailee itsensä huolellisesti, mutta sekä hänen luonteenpiirteensä että ulkonäkönsä tulevat hyvin esiin myös muiden romaanihenkilöiden kautta. Molempien romaanien toista päähenkilöä kuvaillaan pääasiallisesti muiden romaanihenkilöiden kautta. Tutkielmassani ilmeni että kummatkin kirjailijat korostavat fyysisten ja psyykkisten luonteenpiirteiden kuvaamista. Erot löytyivät ikää, nimeä ja sukupuolta, sekä ulkonäköä luonnehtivien piirteiden kuvaamisessa. Näissä kategorioissa kirjailijat olivat valinneet henkilöidensä kuvailun hieman eri tavalla.

AVAINSANAT: Personbeskrivning, huvudperson, karaktärsdrag, Lars Saabye Christensen, Kjell Westö

1 INLEDNING

Litteratur och böcker har alltid legat mig varmt om hjärtat. Ända sedan jag har varit liten har jag tyckt om att läsa skönlitteratur. Därför var det för mig ett naturligt val att välja litteraturstudien som ämne för min avhandling.

Lars Saabye Christensen är en författare som har varit mycket aktuell under de senaste åren. Hans stora succé blev romanen *Halvbroren* som också vann Nordiska rådets litteraturpris år 2002. Han besökte även Vasa universitet under hösten 2003 och hans besök uppmuntrade mig att bekanta mig närmare vid hans texter. Under våren 2003 besökte jag även Oslo tillsammans med en grupp studenter från Vasa universitet, och denna resa inspirerade mig att undersöka den norska litteraturen. Detta ledde till en proseminarieuppsats som i sin tur ligger som grund för denna avhandling pro gradu.

Kjell Westö är en av mina favoritförfattare i Svenskfinland. *Vådan av att vara Skrake* kändes som ett naturligt val när jag bestämde mig för att även välja en bok till att undersöka. Dels är det en bok som jag tycker mycket om, och dels är det en bok som liknar *Halvbroren* mycket. Ett intressant faktum är också att *Vådan av att vara Skrake* nominerades till Nordiska rådets litteraturpris samma år som *Halvbroren* vann priset (2002)

1.1 Syfte

Syftet med min avhandling är att studera personbeskrivningen i två skönlitterära romaner av två olika författare. Jag kommer att undersöka hur författarna har karakteriserat sina huvudpersoner och vilken bild jag som läsare får av huvudpersonerna. Jag har valt att analysera hur huvudpersonerna ser på sig själva, samt hur andra uppfattar och beskriver dem. Jag har valt att studera personerna både inifrån och utifrån, d.v.s. både genom hur huvudpersonerna känner och genom deras fysiska egenskaper. Jag kommer att analysera

huvudpersonerna var för sig, för att sedan diskutera skillnaderna och för att slutligen jämföra de två utvalda författares sätt att karakterisera sina romanpersoner.

Jag ville gärna jämföra mina resultat från proseminarieuppsatsen med en finlandssvensk författare. Valet blev därför lätt eftersom enligt mig har Kjell Westö och Lars Saabye Christensen en likadan stil i sina böcker. Eftersom de båda romanerna behandlar de manliga huvudrollsinnehavarnas relation till varandra, vill jag utreda hur personkarakteriseringen skiljer bland de båda författarna.

1.2 Material

Mitt undersökningsmaterial består av böckerna *Halvbroren* av Lars Saabye Christensen och *Vådan av att vara Skrake* av Kjell Westö. Jag kommer att undersöka böckerna på ursprungsspråket och excerpera ur hela boken för att få en trovärdig bild av rollfigurerna.

I min proseminarieuppsats har jag undersökt personbeskrivningarna i Lars Saabye Christensens roman *Halvbroren*. Jag har undersökt hur de två viktigaste personerna i *Halvbroren* har karakteriserats och jag kommer att använda mig av resultaten från min proseminarieuppsats i den nu aktuella avhandlingen. Även i romanen *Vådan av att vara Skrake* kommer jag att studera de två viktigaste personerna i boken.

Jag har valt boken *Halvbroren* för att den innehåller många spännande personer som är beskrivna på ett intressant sätt. Romanen har också fått ett brett erkännande och vunnit priser.

1.2.1 Författaren Lars Saabye Christensen

Lars Saabye Christensen är född 21.9.1953 i Oslo. Han har bott i Oslo i hela sitt liv, med undantag för några år i norra Norge, och berättar att han i allra högsta grad är en författare från Oslo. Staden är väldigt viktig för honom. (Otava: 2003)

Christensen är en av Norges produktivaste författare. Han har publicerat tio romaner, nästan tjugo diktsamlingar, pjäser, tv-manuskript samt filmmanuskript.

Christensen debuterade som författare år 1976 med diktsamlingen *Historien om Gly*. Innan dess hade han skrivit i undergroundtidskriften *Dikt och Datt*. Den första romanen, *Amatøren*, kom ut 1977. Christensen säger att alla hans romaner kunde ha haft denna titel. Christensen har en förkärlek för personer som har en inre osäkerhet, som inte är förberedda för livets alla situationer, utan väljer galet – det är personer som är stadigt återkommande i hans böcker. Efter *Amatøren* utgav Christensen tre diktsamlingar samt två romaner. Av dessa kan främst *Jokeren* nämnas, som också blev huvudbok i Bokklubben Nye Bøker (1982). (Cappelen: 2003.)

Christensens genombrott kom år 1984 med romanen *Beatles*. *Beatles* såldes i mer än 200 000 kopior på norska och var således en stor succé. Den handlade om fyra förstadspojkar, åt vilka rockgruppen *Beatles* var en religion och livstil. *Beatles* är översatt till flera språk och har fått rosande kritik i främst tyska och danska tidningar. Ibid.

Efter *Beatles* har Christensen fortsatt med att arbeta med både dikt och prosa, han har också skrivit en kriminalroman och mottagit Rivertonpriset för *Sneglene* år 1987. Han har även engagerat sig i filmarbete och bl.a. skrivit manuset till filmen *Brennende blomster* (1985). Christensen skrev även manuset till NRKs stora tv-serie ”*Landstrykere*” som bygger på Knut Hamsuns *August-trilogi*. Han har även skrivit fler filmmanuskript, bl.a. till sina romaner *Herman og Gutten som ville være en av gutta*. Christensen har även skrivit manuset till *Telegrafisten* som baserar sig på Knut Hamsuns ”*Svermere*”. Ibid.

Därtill har Lars Saabye Christensen uppträtt tillsammans med bandet Norsk Utflukt från år 1993. Bandet har gett ut två cd-skivor. (Cappelen: 2003).

Lars Saabye Christensen har samlat på sig en hel del pris genom sitt författarskap. Romanen *Halvbroren* har år 2001 fått Bragepriset, Bokhandlarpriset, Det norska läsarpriset samt år 2002 Nordiska rådets litteraturpris. Ibid.

1.2.2 *Halvbroren*

Halvbroren är en släktkrönika om en familj i Oslo. Till familjen hör det tre generationer kvinnor, Den Gamla, Boletta och Vera. Dessa tre kvinnor är alla ogifta vilket inte är helt vanligt i Oslo på mitten av 1900-talet. Boken börjar med en vuxen och sliten Barnum som sitter och dricker på ett hotell i Tyskland, när han får reda på att brodern Fred har återvänt. När han får reda på detta rullar alla minnen från åren tillbaka i tiden upp igen och boken är i själva verket en tillbakablick på det förgångna. Berättelsen börjar från en obehaglig händelse som utspelar sig under den första fredsdagen efter andra världskriget. Vera är uppe på torkvinden och hänger upp tvätt. Det är en festdag och hon skyndar sig för att få komma ner och fira freden tillsammans med Boletta och Den Gamle. Men det är någon annan också på vinden. Vera får aldrig se honom men han våldtar henne denna glädjens dag. Nio månader senare föds Fred. Från första början är Fred en av sitt slag. Redan när han föddes och Vera fick hålla honom var hon säker på att han inte tyckte om henne. Men det gör nog Fred. Dessa tre kvinnor är det allra viktigaste som finns för honom.

Några år senare träffar Vera Arnold. Arnold är en lustig liten man som kör runt med en ny Buick, vilken är hans stora stolthet. Arnold är kort och rund. Han har skadat sin hand i kriget och bär därför handskar med träbitar istället för fingrarna. Men Arnold har en förvånansvärd talang, han får Vera att skratta och det har inte Vera gjort på länge. Efter att

Arnold har flyttat in blir Barnum till. Barnum är berättaren i boken och det är genom honom som alla händelser i boken filtreras.

Precis som sin far är Barnum också kortväxt. Det hatar han och försöker med olika medel bli längre. Han har också fått gyllengult lockigt hår vilket gamla tanter älskar att stryka händerna över. Barnum är inte heller vidare förtjust i sitt namn, och ju äldre han blir, desto missnöjdare blir han med sig själv. Trots detta är han solskenspojken i familjen och sin fars stora stolthet.

Förhållandet mellan Fred och Barnum är medelpunkten i boken. Deras förhållande kan inte beskrivas som speciellt fysiskt. Trots det är dessa två pojkar konstant i varandras tankar. En dag försvinner Fred och är borta i 28 år. Detta blir början på en intensiv väntan för Barnum på att Fred skall dyka upp igen.

1.2.3 Författaren Kjell Westö

Kjell Westö föddes 6.8.1961 i Helsingfors. Han blev student år 1980 och fortsatte att studera journalistik och litteratur vid Helsingfors universitet åren 1981-1985. Efter studierna jobbade han som journalist vid olika dagstidningar. (Högnäs & Sahlgren:323.)

Westö började sin karriär som journalist på *Studentbladet*. Han har även skrivit för *Folkjournalen* och *Nytid* där han främst skrivit personligt dokumenterande reportage och skönlitterär prosa. Han har även arbetat för tidningen *Blå* och *Citylehti* för att senare arbeta på *Hufvudstadsbladet*. År 1986 debuterade han som författare med diktsamlingen *Tango Orange* och två år senare utkom diktsamlingen *Epitaf över Mr. Nacht*. Under pseudonymen Anders Hed har han även utgett diktsamlingen *Avig-bön* samt sin första prosa bok *Utslag*, som var en novellsamling som nominerades till Finlandia priset. År 1992 utkom boken

Fallet Bruus. Boken nominerades till Runebergsspriset och innehåller tre långa berättelser. (Stenwall: 131–132.)

Kjell Westös författarskap karaktäriseras av sökningen efter den egna identiteten i en bestämd tid och på en bestämd plats. I Westös böcker är det främst unga män i Helsingfors som spelar huvudrollen. I sin sökning efter bekräftelse på sin identitet och existens i samverkan med andra utgör, de oftast handlingen i Westös böcker. Även ironi och humor har en plats i Kjell Westös böcker. (Holmström:133–135.)

Kjell Westö har uppmärksammat genom flera nomineringar under sitt författarskap. Som de viktigaste kan man räkna följande. År 1997 fick han utmärkelsen Tack för boken-medaljen för Drakarna över Helsingfors. År 2001 fick han De Nios Vinterpris och år 2006 Finlandia priset och Helsingfors-medaljen för förtjänster som stadsskildrare år 2002. (Norstedts 2007)

1.2.4 *Vådan av att vara Skrake*

Boken *Vådan av att vara Skrake* är en familjehistoria om familjen Skrake. I den flyttar journalisten Wiktor, tillbaka till sitt barndomshem Råberga efter att hans far Werner dött. I hemmet reflekterar han tillbaka till familjen Skrakes historia med en tyngdpunkt på sin far.

Wiktor är den som berättar historien. Han går genom sin fars liv och funderar över hans förmåga att dra olycka över sig. Han reflekterar också över sin farfar Bruno som genom sin hårdhet blivit en förmögen man i Helsingfors, samt över sin farfarsbror Leo som arbetar som lärare och gärna vill gå sina egna vägar.

Vådan av att vara Skrake är en släktroman där fadern Werner står i huvudrollen. Werner är släggkastaren som tränar hårt för att uppfylla sina mål utan att sätta tyngd på officiella mästerskap och rekord. Han är också fiskaren som har en viss framgång med sina

publicerade fiskehistorier. I slutet av berättelsen blir dock Werner den stora förloraren. En vemodig figur som Wiktor försöker hitta mera förståelse för genom sin berättelse.

Boken utspelar sig ända från 1800-talets Österbotten till nutiden. Kriget och de politiska omvälvningarna tar en stor plats i boken. Det sätts en stor fokus på 1950 talet som för Werners del är en avgörande tid, en tid då OS hölls i Helsingfors och Werner misslyckades med att köra Coca-Cola-bilen, en händelse som Wiktor fortfarande blir påmind om. Den största delen av romanen utspelas dock med början från Werners ungdom, dvs. från mitten av 1950-talet till nutid.

Tonfallet i boken är ofta vemodigt. Man påminns om den finländske mannens vemod i känslösamma skildringar. Precis som titeln på boken antyder, handlar boken om ett arv och tyngden av att bära arvet.

Vådan av att vara Skrake nominerades till Finlandiapriset år 2000. Boken har även nominerats till Nordiska Rådets Litteratur Pris. Boken har utkommit på finska, norska, franska, lettiska, danska och tyska.

1.3 Metod

I den empiriska undersökningen av *Halvbroren* och *Vådan av att vara Skrake* har jag excerperat ord, meningar och stycken som beskriver de två huvudpersonerna i de båda romanerna. Jag har valt att analysera de båda huvudpersonerna i båda böckerna. I romanen *Halvbroren* är det Barnum och Fred, och i romanen *Vådan av att vara Skrake* är det Wiktor och Werner som analyseras. Jag har fört anteckningar på personbeskrivning och exempel medan jag läst romanerna, och jag har sedan samla ihop exemplen och placerat dem i olika grupper.

I val av gruppering utgår jag från Birgitta Henes modell i hennes doktorsavhandling *”Den dyrkande Lasse och stackars lilla Lotta” –En synktaktisk-semantisk studie av personbeskrivande adjektiv och adverb i populära ungdomsböcker(1984)*. Henes gruppering skiljer sig något från min, eftersom hon endast studerat adjektiv samt har fler grupper och en bredare analys.

Mina grupper har delats in i ”ålder, kön och namn”, ”Klädsel och utseende”, ”Fysiska och fysiologiska egenskaper samt tillstånd”, och ”psykiska egenskaper och tillstånd”. I gruppen ”ålder, kön och namn” finns med drag som beskriver huvudpersonernas ålder, hur deras namn kommer fram i texten, samt hur deras kön betonas. I ”klädsel och utseende” finns exempel på hur utseendet och klädseln på huvudpersonerna beskrivs. I ”fysiska och fysiologiska egenskaper samt tillstånd” har jag tagit alla exempel som fysiskt beskriver huvudpersonerna. Till denna grupp hör t.ex. Werners idrottsintresse. I den sista gruppen ”psykiska egenskaper” har jag grupperat alla de egenskaper som beskriver huvudpersonerna psykiskt, till denna grupp hör bl.a. känslor och sinnestillstånd. Val av grupp har inte alltid varit lätt, ibland har det kommit fram egenskaper som kan höra till flera grupper, men då har jag valt att analysera den karaktärisering som jag vill betona. Jag har valt att se exemplen från två olika perspektiv, hur huvudpersonen själv ser på sig själv, samt hur andra personer i boken ser på huvudpersonen. Dessa exempel har jag numrerat och analyserat. Till slut sammanfattar jag alla resultat

Slutligen kommer jag att jämföra huvudpersonerna i de två romanerna och diskutera deras likheter och olikheter i personbeskrivningen. Jag kommer att analysera personerna var för sig samt jämföra huvudpersonerna med varandra.

2 PERSONER OCH PERSONKARAKTERISTIK

Enligt Björck (1983:128) har tendensen under de senaste hundra åren inom romankonsten varit den att människoskildringen börjat spela en allt större roll. I stället för att vara intresserad av människans handlingar är man nu desto mera intresserad av en människas själsliga motiveringar, d.v.s. varför en människa beter sig som hon gör.

2.1 Den litterära karaktären

En berättelse är normalt uppbyggd så att någon av huvudpersoner samt de olika bipersonerna utför handlingen, för den vidare eller är på olika sätt utsatta för den (Liljestrand 1993: 145).

Läsaren bildar sig sin egen uppfattning om den litterära karaktären genom författarens beskrivningar och genom de yttringar som den litterära karaktären gör. Figurerna blir personliga för läsaren genom deras repliker, tankar och händelseförlopp. Dessa figurer kan också beskrivas utifrån andra litterära karaktärer eller genom författarens anmärkningar. När man kartlägger dessa punkter kommer man underfund med hur karaktären är uppbyggd. En romanfigur utvecklas ständigt och det är helt normalt att vissa karaktärsdrag utvecklas under romanens gång. (Nordman 1981: 103–104.)

2.2 Personkaraktäristik

När man analyserar personbeskrivningen i ett färdigt litterärt verk, byggs den litterära personkaraktäristiken fram genom alla beskrivningar och yttringar i verket. Genom handlingar och tankar, samt genom yttringar och direkta repliker förverkligas en bild av den

litterära karaktären för läsaren. Den litterära karaktären kan också beskrivas utifrån medagerandes eller författarens kommentarer. (Nordman 1981: 103.)

Hägg menar att en romanperson kan i första hand bestå av vad han eller hon säger. I andra hand kommer de tankar som läsaren får veta om och i tredje hand kommer den information som man får genom författare eller andra rollfigurer (Hägg 1993:80). Det finns två typer av personkaraktär, direkt och indirekt karakterisering (Rimmon-Kenan 1983:77).

2.2.1 Direkt karakterisering

Rimmon-Kenan (1983:79) anser att personer i en roman kan definieras genom direkt karakterisering. Omdömen som kommer från den mest auktoritära rösten i romanen kan kallas för direkt karakterisering. Ifall karakteriseringen sker av någon annan fiktiv person i romanen, kan detta berätta lika mycket eller mera för läsaren. Direkt karakterisering är ett enkelt sätt för författaren att beskriva sina romanpersoner, men å andra sidan möter den också kritik för att den generaliserar och klassificerar. (Ibid.).

2.2.2 Indirekt karakterisering

Personer kan också karakteriseras indirekt. Karakteriseringen är indirekt när karaktärsdragen inte nämns direkt utan visas på annat sätt: genom handling, tal, yttre egenskaper och genom omgivningen som personen befinner sig i.

Genom enstaka handlingar och vanliga sysslor kan författaren visa olika personers karaktärsdrag. Även om enstaka handlingar inte alltid visar bestående egenskaper, kan man som läsare lära känna personens rutinmässiga vanor. (Rimmon-Kenan 1983:79–86.)

Personen kan tala antingen högt i ett samtal eller tyst för sig själv. I texter där berättaren är skild från personen kan talet avslöja flera olika karaktärsdrag både genom sitt innehåll eller genom sin form. Stilen kan avslöja så väl sociala som individuella egenskaper. (Rimmon-Kenan 1983:79–86.)

En persons yttre egenskaper har ofta använts till att skildra en person i hans helhet trots att det inte finns ett direkt samband mellan utseende och personlighet. Av de yttre egenskaperna tas ofta egenskaper som frisyr och klädsel upp. En persons omgivning kan också avslöja karaktärsdragen. (Ibid.).

2.3 Berättaren och synvinkeln

En berättare måste alltid först bestämma sig för vilken synvinkel han skall använda sig av i texten. Texten kan berättas från en jag-synvinkel (första person), som berättar om sina egna upplevelser, en han/hon-synvinkel (tredje person) genom vilken läsaren upplever händelserna och det kan även finnas en allvetande berättare som kommenterar händelserna. (Hägg 1993: 33.)

Det har getts flera olika definitioner på begreppet synvinkel. Synvinkel är ett visst förhållande. Nordman har granskat dessa ur Jurij Lotmans och Vilgot Sjömans synvinkel. Enligt Nordman ser Lotman synvinkeln som ett förhållande. Lotman anser att en konstnärlig synvinkel är en relation mellan ett system och dess subjekt. Enligt Nordman ser Vilgot Sjöman synvinkeln som mera begränsad och konkret. När författaren talar allmänt i eget namn eller om uttryckssättet utgörs av dialog, kan man enligt Sjöman inte tala om synvinkel. Först när författaren följer berättelsen genom en annan person, kan detta kallas för synvinkel. (Nordman 1981: 44.)

Staffan Björck (1983: 73) anser att begreppet ”synvinkel” handlar om olika grader av identifikation. Björck konstaterar att: ”berättaren kan alltså se in i en människa utan att för den skull också se ut ur henne. Men han kan också se ut ur henne, med hennes ögon, utan att för den skull göra sig till ett med henne”. (Ibid.)

Man kan säga att synvinkel betyder den position från vilken en författare berättar sin berättelse och därmed också den relation som författaren står i sitt fiktiva arbete (Romberg1987:70).

Staffan Björck skriver i sin bok *Romanens Formvärld* (1953):” Berättaren kan alltså se in i en människa utan att för den skull också se ut ur henne. Men han kan också se ut ur henne, med hennes ögon, utan att för den skull göra sig till ett med henne. Något annat blir det, då berättaren inte bara tillfälligt och inte bara i fysisk mening låter sin synvinkel sammanfalla med figurens utan gör det konstant och även moraliskt och intellektuellt, så att han aldrig ser, tänker eller känner någonting vid sidan av figuren”. (Björck 1982: 73–74.)

Staffan Björck menar att berättaren kan avhända (avstå) sig ansvaret över berättelsen genom att förge sig vara utgivare av en handskrift, brev, protokoll el dyl. Berättaren kan också ge berättaruppgiften till en sekundärberättare mellan sig och läsaren eller ge uppgiften till någon av rollfigurerna i berättelsen (Björck 1983: 42).

När en roman berättas ur jag-synvinkel sammanfaller författarens och den fiktive berättarens synvinkel. I denna synvinkel har författaren som episk person försvunnit ur händelserna och har istället gett över karaktäriseringen och beskrivningen åt personerna i berättelsen (Romberg1987: 71). Denna typ av berättande inger läsaren en stark känsla av förtroende. Jag-berättarens roll försvåras av att han inte är allvetande och att hans kunskap inte har tillgång till allt som händer i berättelsen (Björck 1983:50).

Den vanligaste formen av jag-berättelse är när jag-berättaren också är handlingens huvudperson. I denna form av berättelse berättar berättaren om sitt liv i t.ex. brev eller dagboksform. I denna form kan författaren intensivt analysera jag-berättaren i sina handlingar och företeelser. I denna form av synvinkel har dock jag-berättaren inte tillgång till de andra personernas medvetanden. Han är därför begränsad i sin överblick. (Romberg1987: 71.)

En typ av jag-berättelse som ger en mindre fastlåst synvinkel är den, då berättaren inte är huvudpersonen, utan en person som är utanför handlingen. I denna form blir synvinkeln rörligare och ger på så sätt författaren större möjligheter att laborera med berättaren och huvudpersonen (Romberg1987: 71–72).

Den allvetande berättaren har den mest vidaste och överblickande synvinkeln av de olika formerna vare sig han väljer att delta i handlingarna eller om han betraktar handlingarna (Romberg1987:70). Björck menar att spelreglerna i en berättelse byggs upp av att berättaren och läsaren kommer överens om att berättaren berättar sin historia och läsaren tar till sig denna berättelse, medan de båda ska låtsas om att berättelsen är sann (Björck 1983: 57).

När man skildrar i tredje person finns det alltid en berättare som för läsaren anger romanfigurens tankar, känslor och handlingar till läsaren (Nordman 1981:64).

I *Halvbroren* är det Barnum som agerar som berättare och beskriver händelserna ur sin egen synvinkel. I *Vådan av att vara Skrake* är det däremot Wiktor som är berättaren och det är han som berättar händelserna ur hans familjs liv.

3 ROLLFIGURER

Ordet *rollfigur* används ofta av alla de personer som uppträder i boken. I romanen kan man finna dem som gestalter som skildras som verkliga, som förklädda eller påhittade gestalter samt som personer som på något sätt anknyter till personerna i boken, t.ex. släktingar och bekanta. (Hene 1984: 24.)

3.1 Huvudpersoner

En roman innefattar ofta en eller flera huvudpersoner och vid sidan av huvudpersonerna medverkar också bipersoner samt möjligtvis olika kollektiv. Dessa personer för fram handlingen i en roman, utför den samt är på olika sätt utsatta för den (Liljestrand 1993: 145).

En huvudperson kan vara antingen en titelfigur eller en annan rollfigur som har en så framträdande plats i romanen att man kan anse att han har samma status som titelfiguren (Hene 1984: 24–25). I *Halvbroren* kan både Barnum och Fred anses som huvudpersoner i boken eftersom de båda har en så framträdande och betydande roll i romanen. I *Vådan av att vara Skrake* kan också både Wiktor och Werner anses som huvudpersoner.

3.2 Bipersoner

Bipersoner kan ses som både centrala och perifera. Gränsen mellan centrala och perifera bipersoner kan ofta vara svår att dra i praktiken. (Hene 1984: 25)

Centrala bipersoner är sådana rollfigurer som har en betydande roll för att handlingen skall fortskrida. Vissa av bovarna i detektivböcker är ett bra exempel på centrala bipersoner. I

Halvbroren finns det centrala bipersoner. Sådana är t.ex. Vera, Boletta och Den Gamle. I *Vådan av att vara Skrake* finns det exempel på både centrala och perifera bipersoner. Ett bra exempel är Vera, Wiktors mor och Werners fru.

Perifera bipersoner är rollfigurer som uppträder främst i någon samhällsroll. Sådana kan vara t.ex. polis eller städerska eller bara en bakgrundsfigur i allmänhet som inte ingriper i handlingen på något sätt (Hene 1984:25). I *Halvbroren* kan sådana perifera bipersoner ses i Esther i kiosken och i vaktmästaren Bang. I *Vådan av att vara Skrake* är farmor Maggie en perifer biperson.

3.3 Pseudopersoner

Det finns två olika sorters pseudopersoner, förklädda figurer samt fantasifigurer.

Förklädda figurer är personer som genom olika sorters förklädnader spelar olika roller genom boken. Dessa kan medverka genom hela boken som bipersoner eller uppträda mera tillfälligt. I *Halvbroren* och i *Vådan av att vara Skrake* finns det inte exempel på förklädda figurer.

Fantasifigurer är påhittade figurer som finns endast i rollfigurernas fantasi. I *Halvbroren* finns det en fantasifigur i Nattmannen som Den Gamla berättar om för Vera. En rollfigur kan uppträda i olika kategorier. I *Vådan av att vara Skrake* hittar man inte exempel på fantasifigurer. En huvudperson kan t.ex. också vara en pseudoperson. Dessa två rollfigurer räknas som två olika rollfigurer. Personer som nämns endast kollektivt, t.ex. klasskamrater, folksamlingar, räknas inte som rollfigurer. Det är alltså endast de personer som framträder som individer som kan räknas och kategoriseras. (Hene 1984: 25.)

4 PERSONBESKRIVNINGEN I MATERIALET

I detta kapitel kommer jag att presentera mina analysresultat. De fyra personerna analyserar jag i egna avsnitt: Barnum (4.1.1), Fred (4.1.2), Werner (4.2.1) och Wiktor (4.2.2). I de fortlöpande underavsnitten inleder jag personskildringen med skildring av personen själv och fortsätter sedan med skildring av författaren, berättaren eller genom andra personer i boken.

4.1 Personbeskrivningen i *Halvbrodern*

Jag kommer att analysera personbeskrivningen av båda huvudpersonerna, Barnum och Fred, i boken *Halvbroren*. Jag kommer att göra analysen från både hur huvudpersonen ser på sig själv, och hur andra upplever huvudpersonen. Jag kommer att dela in de olika exemplen i grupper. Därefter kommer jag att göra en sammanfattning på var och en av huvudpersonerna samt en analys av personbeskrivningen i hela boken.

4.1.1 Personbeskrivningen av Barnum

Barnum är, som redan konstaterats, huvudpersonen i boken. Det är också han som för fram berättelsen i romanen (se s. 7–8). I kommande avsnitt skall jag peka på olika karaktärs drag hos Barnum.

4.1.1.1 Ålder och kön och namn

I detta avsnitt skall jag ge exempel på de faktorer som författaren har använt för att beskriva ålder, kön och namn.

I följande exempel beskriver Barnum sig själv:

- (1) Jeg heter Barnum. 11

I exempel 1 blir Barnum presenterar sig för läsarna. Detta är ett överraskande drag av författaren att tala rakt till läsaren.

- (2) Jeg er blitt kalt pilt, bingel, dverg, pygmé, vott, tommel, bøg, sinke, pipefeier og parentesen, som om mitt eget navn ikke var nok att bære. 239

I exempel 2 finns beskrivning på hur Barnum blir mobbad i skolan. På grund av sin korthet får han ofta höra öknamn. Detta sker under hela romanen. Detta är ett exempel av en del av de öknamn Barnum blir kallad för.

- (3) ... den laveste gutten i byen, som bare rakk jentene till fitta og latteren samfulgte ham overallt han gikk. 268

I exempel 3 beskriver Barnum sin korthet och samtidigt sitt kön. När Barnum använder grova ord att beskriver sig själva, ger det en effekt av självförakt.

- (4) Jeg var syv år og mor hentet meg på skolen og tok meg med til Telegrafan for å fortelle det till Boletta, at Den Gamle hadde omkommit i en bilulykke og Fred lå på Ullevål, uskadet, men i sjokk og ute av stand til å snakke. 60

I exempel 4 bildar sig läsaren en tidsuppfattning genom Barnums ålder. Genom hans ålder får vi också en uppfattning om hur mycket Barnum förstår av händelsen.

Exempel på hur andra personer i boken beskriver Barnum:

- (5) Barnum? [...] Er Barnum egentlig et navn? [...] Barnum er ett navn gott som noen. 163

Vid flera tillfällen i boken väcker Barnums namn förundran. Barnum är inte ett vanligt namn och ibland behöver också namnvalet komma fram. I exempel 5 är det prästen som funderar på det.

4.1.1.2 Klädsel och utseende

I detta avsnitt ger jag exempel på hur kläder och utseende på Barnum beskrivs.

Barnum beskriver kläder och utseende själv:

- (6) ... og la den skrukkete hånden i de gule krøllene mine og lot den ligge der en stund... 7

I exempel 6 beskrivs håret på Barnum. Han har ljust och lockigt hår. Gamla tanter gillar detta speciellt och vill gärna smeka hans hår.

- (7) ... Korkhæler og doble såler... 250

Eftersom Barnum är så kort försöker han ofta hitta på ett sätt att klä sig så att han blir längre. I exempel 7 använder han sig av skor med korkklackar och dubbla sulor. Detta är också ett sätt att beskriva hur kort Barnum är.

Andra personer i boken beskriver klädsel och utseende på Barnum:

- (8) Han reiser seg og ser ned på mor og meg. Kanske ser far nå at jeg vil kommet il å ligne på ham, bortsett fra øynene mine, som er blå. Og det er et øyeblikk av glede og uro, triumf og sorg. 166

I eksempel 8 ser Arnold, Barnums far, hur lik Barnum är honom. Detta gör honom både glad och ledsen. Han konstaterar att det bara är de blå ögonen som inte liknar honom.

- (9) Du er ju blitt brun... 444

Barnum blir endast ytligt beskriven av andra i romanen. I exempel 9 finns det prov på när andra beskriver hur brun Barnum har blivit under sommaren. detta är en tillfällig egenskap hos Barnum.

4.1.1.3 Fysiska och fysiologiska egenskaper samt tillstånd

I detta avsnitt ger jag exempel på några av de fysiska och fysiologiska egenskaper som författaren har valt att beskriva Barnum med.

Barnum beskriver de fysiska och fysiologiska egenskaperna själv:

- (10) Jeg er den lille lillebroren...7

I förhållandet till Fred ser Barnum sig själv som liten. I exempel 10 betonar han igen sin korthet med ordet lille.

(11) Det var der, i den lille byen, at jeg sluttet å vokse. 8

Det finns en plats i skolan som är byggd som en liten stad så att barnen skall lära sig trafikregler. I den lilla staden förstod Barnum för första gången att han är mycket kortare än alla andra. I exempel 11 säger han att han har slutat att växa, i verkligheten betyder det att han är mycket kortare än de andra barnen i skolan.

Här beskriver andra personer i romanen Barnums fysiska och fysiologiska egenskaper samt tillstånd:

(12) Barnum er så lav at han ikke vet hva høydeskrekke er... 414

Den främsta fysiologiska egenskapen genom vilken Barnum beskrivs av andra är hans korthet. Samma sak händer även i den här meningen. I exempel 12 beskrivs Barnum genom ett skämt: han är så låg att han inte kan vara höjdrädd.

(13) Drikker du ikke litt for mye? 548

I slutet av boken börjar Barnum få problem med spriten. Detta kommenteras ofta av andra. Detta är ett exempel som beskriver Barnums sätt. Jag har valt att gruppera in alkoholanvändning och berusning som ett fysiskt tillstånd, trots att det även kunde höra hemma i andra grupper.

4.1.1.4 Psykiska egenskaper och tillstånd

I detta avsnitt beskriver jag några av de psykiska och psykologiska egenskaper som författaren har valt att beskriva Barnum med.

Barnum beskriver psykiska egenskaper och tillstånd själv:

- (14) Fred var forbanna og ingenting kunne gøre meg *uroligere*. 7

Barnum känner ett behov att få Fred att känna sig glad. Detta exempel 14 är ett bra bevis på sammanhållningen mellan bröderna samt på hur lätt Fred kan påverka Barnum.

- (15) Jeg hade munnen full av kringle og løgner. 274

I exempel 15 använder författaren sig av bildspråk i beskrivningen av Barnum. Barnum beskrivs som en lögnare. Detta citat beskriver en händelse i boken där Barnum inte kan förklara sig när han ljugit, som en undanflykt har han munnen full av kringlor.

Exempel där Barnums psykiska egenskaper och tillstånd beskrivs av andra:

- (16) Mor sier det. At jeg ikke er dum. 9

Fred tycker att Barnum är dum men Barnum försvarar sig med att hans mor inte anser det. Dum är ett personbeskrivande ord som förekommer ofta i texten både hos Barnum och Fred.

- (17) Du behøver ikke være beskjeden, Barnum! 417

Detta är en uppmaning till Barnum att han kan säga som det är. Barnum är den snälle brodern som gärna vill vara alla till lags. I exempel 17 reflekterar man över hur Barnum inte alltid visar sina äkta känslor och hur även hans omgivning, i detta fall hans mor, uppmärksammar detta.

4.1.1.5 Sammanfattning

Barnum är berättaren och huvudpersonen i boken. Och han beskriver ofta sig själv. i boken. Genom detta får man som läsare en närmare uppfattning om hur han ser ut och hur han är till sitt sätt, d.v.s. hans psykiska tillstånd. Hans namn beskrivs ofta i boken, kanske på grund av det faktum att det är så ovanligt, speciellt blir Barnums namn kommenteras oftare av många andra personer än av honom själv. Hans ålder och kön blir mera sällan beskrivna. Boken berättar om hans uppväxt, men hans ålder nämns sällan, istället refererar man till *man* och *gutt*. Detsamma gäller även kön, det faktumet att han är man beskrivs aldrig närmare utan det är i stället något som läsaren får förstå genom andra aspekter.

Barnums klädsel och utseende samt fysiska och fysiologiska egenskaper är faktorer som beskrivs noggrant om Barnum. Dessa faktorer beskrivs speciellt av Barnum själv. Här förekommer ord som *kort* och *liten* och de är ord som förekommer främst i beskrivningen av Barnum. Beskrivningen av Barnums frisyr, d.v.s. hans ljusa lockiga hår, är också centralt och speciellt beskrivs hur gamla tanter tycker om att rufsa om i Barnums hår. Barnums utseende blir bara ytligt beskrivet av andra. Sådant kan t.ex. vara att han ser bra ut eller som i exemplet att han har blivit brun under sommaren. Barnums fysiska egenskaper blir av andra främst beskrivna i repliker om hans storlek, dock är dessa ofta skämtsamma. I fysiska och fysiologiska egenskaper samt tillstånd tas även Barnums ovana att dricka för mycket alkohol tas upp.

Till avsnittet om psykiska egenskaper och tillstånd hör de egenskaper som beskriver Barnums tankar och det inre. Jag har kommit fram till att dessa egenskaper som beskriver Barnum är ganska dystra. Här finns det inga beskrivningar som förekommer ofta, men däremot är de relativt mörka. Här handlar det t.ex. om ord som *dålig*, *gråta*, *ljuga*, *ensam*, *rädd* och *dum*. Trots att det finns många negativa beskrivningar betyder det inte att det inte finns några positiva. Barnum beskrivs som en person som har vänner och är omtyckt. Trots det får man en dyster bild av Barnums inre genom denna analys.

4.1.2 Personbeskrivningen av Fred

I detta avsnitt kommer jag att ge exempel på de sätt som författaren har valt att beskriva Fred på. Fred är den andra huvudpersonen i boken *Halvbroren*. Till skillnad från Barnum har inte Fred en berättarroll, han är istället den som en stor del av historien handlar om.

4.1.2.1 Ålder, kön och namn

I detta avsnitt skall jag ge exempel på de faktorer som författaren har använt för att beskriva ålder, kön och namn på Fred.

I följande exempel beskriver Fred sig själv:

- (18) Jeg ble døpt av en drosjesjåfør i et gatekryss. Jeg ble faen meg døpt av en jævla drosjesjåfør midt i et jævla gatekryss. 100

Fred är stolt över det speciella sätt han blev född på, dessutom är han stolt över sitt namn som han fick av taxichauffören. I exempel 18 har författaren betonat att Fred inte är helt lik alla andra barn.

Exempel där Freds klädsel och utseende beskrivs av andra:

- (19) Jeg hører at ungen allerede har fått seg et navn, sier han. Men vet du hva Fred egentligen betyr?[...]Det betyr mektig, hvisker han. Synes du kanskje ikke det er litt upassende? 105

I exempel 19 vägrar prästen i kyrkan att döpa Fred eftersom han enligt kyrkan har kommit till på ett opassande sätt. Prästen tycker också att Fred är ett opassande namn på ett oäkta barn.

(20) Han kan dere ikke kalle annet enn Fred, sier han til slutt. 100

I exempel 20 beskrivs det hur Fred föds. Fred föds i en taxi på väg till sjukhuset. När taxichauffören räknar efter när han har kommit till, kommer han till maj 1945, dagen då andra världskriget tog slut. Fred fick på så sätt ett namn som även hade en fin betydelse.

(21) Han kunne få navnet sitt til å bli Ferd. 240

I exempel 21 har Fred problem med skrivningen och skriver ofta sitt namn som Ferd. Detta är ett sätt av författaren att få läsaren att fundera över om Fred på riktigt är dum eller om han bara har skrivsvårigheter.

4.1.2.2 Klädsel och utseende

I detta avsnitt skall jag ge exempel på de faktorer som författaren har använt för att beskriva Freds klädsel och utseende. Jag inte hittat några exempel på hur Fred själv beskriver sin klädsel och utseende. Detta är något förvånande eftersom jag hade räknat med att hitta några exempel på hur Fred själv uppfattar sitt utseende, istället har författaren valt att beskriva Fred enbart ur andra romanpersoners synvinkel.

Beskrivning på Freds klädsel och utseende genom andra:

(22) ... og jeg løper efter Fred, den smale, mørke skikkelsen i alt lyset omkring oss. 7

I exempel 22 tycker Barnum att Fred ger ett smalt och mörkt intryck trots att det är ljust omkring dem. Detta är ett vanligt sätt att beskriva Fred i boken.

- (23) Øyonene hans er mørke, nesten sorte, og de skjelver, øyonene hans skjelver.
8

I exempel 23 beskriver Barnum Freds ögon. Freds ögon blir beskrivna som svarta i boken. Det finns ett gammalt uttryck där man kallar ögonen för själens speglar. Kanske har författaren tänkt på detta uttryck då han beskriver Freds ögon som svarta.

- (24) Og mens jeg leste stirret Fred på meg, og det var noe i blikket hans, måten han så på, det mørke som steg og steg i øynene, smilet, det var akkurat som om han forandret seg i løpet av disse setningene og jeg var like ved å miste tråden i oldefars brev fra Grønland. 198

Även i exempel 24 är det fokus på Freds ögon. Även i detta exempel beskriver Barnum Freds ögon som mörka. De mörka ögonen i samband med hans leende får medmänniskorna att känna sig obekväma.

- (25) Han hadde på seg klærne han brukte i går, den sorte dressen som var altfor vid og den hvite skjorten. 192

Exempel 25 är ett av de sällsynta tillfällen då Freds klädsel beskrivs. Fred bär en svart kostym som är alldeles för stor, samt en vit skjorta.

4.1.2.3 Fysiska och fysiologiska tillstånd samt egenskaper

I detta avsnitt skall jag ge exempel på de faktorer som författaren har använt för att beskriva Freds fysiska och fysiologiska tillstånd.

Exempel på när Fred beskriver sina fysiska och fysiologiska tillstånd själv:

(26) Tror du ikke jeg kan lese, eller, småen? 219

I exempel 26 blir Fred blir arg på Barnum som vill läsa för honom. Jag har valt att gruppera läsförmåga som en fysisk egenskap. Fred tror att Barnum tvivlar på hans läskunskap och svarar med att förolämpa honom.

(27) Jeg kann ikke se, Barnum. 396

Fred har råkat ut för slagsmål och vill ha hjälp av Barnum att torka bort allt blod i ansiktet. Detta är ett unikt exempel på då Fred som är som svagast och ber sin bror om hjälp. Trots att jag har placerat uttrycket under fysiska och fysiologiska tillstånd så kunde det även höra hemma i gruppen psykiska egenskaper och tillstånd.

(28) Jeg er trøtt... 467

Även i exempel 28 är ett av de sällsynta tillfällena då Fred berättar om hur han mår. Han konstaterar att han är trött.

Exempel på hur Freds fysiska och fysiologiska tillstånd beskrivs av andra:

(29) Arnold Nilsen flytter seg litt vekk fra Vera og ser på den tynne trassige gutten. 148

I exempel 29 konstaterar Arnold, Freds styvfar att Fred inte är direkt en imponerande syn. Han är liten och klen.

- (30) Og hvis du begynner og snakke nå, har du valgt feil tidspunkt! Fortsett din afasi! 207

I eksempel 29 tas Freds afasi opp. Fred hadde långa perioder då han vägrade att prata. I exemplet säger Arnold att han kan gott och väl fortsätta att tija för att dölja Arnolds affärer.

- (31) Det luktet tobakk av ham, helt over hit hvor jeg lå våken. 221

I exempel 31 finns det bevis på att Fred har rökt. I exemplet har han kommit hem till rummet han och Barnum delar. Det är Barnum som konstaterar att tobaksluften kommer ända fram till hans säng.

- (32) Jeg ser den magre, lange kroppen hans i mørkret ved sengen. 489

I exempel 32 betraktar Barnum sin bror i mörkret. Han beskrivs som mager och lång i mörkret. På det här sättet beskrivs Fred flera gånger i boken. Detta är också en motsats till hur Barnum beskrivs i romanen.

4.1.2.4 Psykiska egenskaper och tillstånd

I detta avsnitt skall jag ge exempel på de faktorer som författaren har använt för att beskriva Freds psykiska egenskaper och tillstånd.

Exempel på hur Fred beskriver psykiska egenskaper och tillstånd själv:

- (33) – Jeg er ikke en av noen! 248

I eksempel 33 känner Fred sig utanför hela sin familj. Eftersom han blev till genom v aldr akt känner han att han inte har någon att ty sig till.

(34) – Jeg skulle egentlig ikke v ert födt. 278

I eksempel 34 anser Fred att hans mor gjorde ett misstag när hon födde honom.

(35) – Jeg er lei (‘trött på’) meg, hvasket han. 377

I eksempel 35 ber atter Fred att han  r trött på sig sj lv. Kanske Fred känner att han  r trött på att känna sig utanför och olik resten av familjen.

Exempel på Freds psykiska egenskaper och tillstånd genom andra:

(36) Fred sover urolig, som om han allerede har mareritt, to d ogn gammel, og han skriker verre enn de andre når han er våken, han knytter de små nevene som røde kuler, men enn  har ingen b ret ham inn til morens bryst, han f r oppvarmet melk fra en flaske. Når han skriker så lenge at de andre barna forsøker   hyle like høyt, bærer de ham inn på et annet v erelse hvor han kan ligge alene, og Fred blir plutselig stille, lydl s, han lykkes ikke øynene, han stirrer, som om han i dette øyeblikk har begynt   utforske den ensomheten han ikke slipper unna og som han til slutt skal velge. 102

Genom eksempel 36 kan man som läsare förstå att Fred föddes som ett helt vanlig barn med samme behov som andre nyf dda. Han f r dock ikke komma till sin mor och till sist orkar man ikke h ra på hans skrik utan f r honom till ett eget rum. Kan alltså dette vara orsaken till att Fred blir ett inst ngt barn eller år han bara d md till att leva i ensamhet.

(37) Han ligger rolig ved Veras bryst. Han venter. Kan jeg si det slik? Kan jeg si at Fred venter, at det er varmt og godt der han ligger, i hjertets sirkel, og at han venter? Jag det  r slik jeg sier det. Fred venter. Han liker meg ikke, tenker hon plutselig. 103

I exempel 37 beskrivs det att Fred lugnar ner sig och slutar skrika när han får komma i Veras famn. Han blir sällsamt stilla och Vera är rädd för att han inte tycker om henne.

(38) ... en passe suveren storebror som ikke lar seg forstyrre.

Barnum anser att Fred är en suverän storebror som inte låter sig styras. Exemplet är en positiv beskrivning av Fred som även låter läsaren förstå denna kärlek som finns mellan bröderna.

(39) Den tynne skyggen i mørkret er strak og besluttam. Han sier ingenting. Det er nesten det verste. Arnold Nielsen setter seg opp. – Hva vil du? spør han. Fred svarer ikke. Arnold Nielsen blir urolig. – Du behøver ikke være redd, hvisker han. Men hann skjønner straks at det er ikke redd gutten er. 151

I exempel 39 ser vi hur Fred har en förmåga att skapa oro hos andra människor. I detta exempel står han i mörkret och betraktar sin blivande styvfar. Han står orörlig som en mörk skugga och att svarar ej på tilltal.

(40) Men Fred svarte ikke, ikke ennå, det skulle gå lang tid før han svarte, og da han endelig svarte husket jag ikke lenger hva jeg hadde spurt ham om. 192

Även i exempel 40 får vi prov på hur tystlåten Fred är. Vi får även intrycket att Fred inte svarar pga. nonchalans, utan för att han vill fundera först på frågan.

(41) ... jeg kunne se rykket i nakken hans og en smerte jeg aldri før hadde sett, og denne smerte vridet seg ut i et smil... 377

Fred reagerar ofta på sådant som är negativt genom ett leende. Exempel 41 är ett bevis på att Fred reagerar annorlunda än Barnum. Att Fred ler i samband med negativa händelser får också läsaren att förstå att han inte är som alla andra. Denna egenskap berör även personer i

Freds omgivning och gör att de inte förstår sig på honom. I exemplet har jag valt att tolka leendet som en psykisk egenskap.

4.1.2.5 Sammanfattning

Fred är en sluten person som beskrivs i boken på ett annorlunda sätt än Barnum. Den största skillnaden är att Fred beskriver sig själv mycket sällan. I stället beskrivs han genom andra personer i boken. Om Fred beskriver sig själv är det främst genom repliker där han berättar kort hur saker och ting är. Sättet som Fred blev född på beskrivs flera gånger i boken och främst av Fred själv. Också Freds namn blir flera gånger beskrivet genom både hur han fick det och genom hur han stavar det. Freds könstillhörighet beskrivs endast genom *mann* och *gutt*. Jag har inte hittat några exempel på hur Fred själv beskriver sin klädsel och sitt utseende, vilket jag tyckte är intressant. Detta visar skillnaden mellan beskrivningen av Fred och Barnum eftersom Barnum beskriver sig själv ofta i boken. Däremot har jag hittat fler exempel på hur Freds utseende beskrivs av andra och det här är speciellt typiskt i karakteriseringen av Fred. Det intressanta i personbeskrivningen av Fred är att de i många exempel är hans bror Barnum som beskriver honom.

Det finns endast några få exempel på hur Fred beskriver sina fysiska och fysiologiska tillstånd själv. Dessa exempel är konkreta uttalanden som *tex. jeg er trøtt, jeg kann ikke se*. Också här beskrivs Fred mera av andra personer. Han beskrivs ofta som smale, magre, lange stille, lydløs och hans ögon beskrivs vid flera tillfällen som sorte (svarta). Fred beskriver sig själv lite mera i samband med det psykiska. Här får man en mycket mörk bild av Fred. Han tycker att han inte borde ha blivit född, att han inte hör hemma någonstans o.s.v. Genom andra personer får man dock inte en lika dyster bild av Fred trots att denna beskrivning också är rätt mörk. Genom andra beskrivs han som som stille, sluten, dum, ond, galen, feg men också som suveren och sterk.

4.1.3. Sammanfattning av personbeskrivningen i *Halvbroren*.

I boken *Halvbroren* är huvudrollsinnehavarna varandras motsatser. Storebror Fred har kommit till under ett olyckligt tillfälle. På "fredens dag" blir hans mor, Vera, våldtagen och Fred blir till. Under hela graviditeten är Vera chockad och vägrar att tala. Men när Fred föds är han älskad av både sin mor, mormor och mormors mor. Fred är dock inte som alla andra barn. Han beskrivs ofta som mörk, tyst och han beter sig annorlunda än alla andra barn, något som får de andra att bli illa till mods. Fred har också alltid gjort som han själv vill dvs. han är inget lydigt barn, utan går sina egna vägar efter eget behag.

Lillebror Barnum är Freds motsats. Han är ljus, kort och knubbig där var Fred är lång, smal och mörk. Barnum är den som berättar historien i boken, och det är främst ur hans synvinkel vi får se hur saker och ting är. Brödernas stora motsats kan ibland te sig något överdriven. Författaren vill göra det väldigt klart för läsaren att bröderna är i högsta grad olika. Dock anser jag att detta är en övertygande effekt som väcker läsarens nyfikenhet. Resultatet av min analys är att det är endast de yttre egenskaperna som beskrivs som motsatser. Genom sina inre egenskaper hittar man däremot flera likadana drag hos bröderna.

Efter att Fred är född, träffar Vera på en man vid namn Arnold. Arnold är den man som kommer att bli Barnums far. Arnold innehåller allt som Fred inte kan tåla. För läsaren förblir det öppet om det är personen Arnold som Fred avskyr, eller tanken på att Arnold tar ifrån Fred hans kvinnor, som Fred ogillar sin styvfar. Trots allt smittar Freds avsky mot Arnold även på Barnum. På sätt och vis vill han tycka om sin far, men hans lojalitet mot sin halvbror gör att han inte kan tycka om sin far.

Barnum blir därför en väldigt osäker person med dålig självkänsla. Fred är hans storebror och hans stora förebild i livet. Freds lycka är för honom viktigare än hans egen. Under

Barnums barndomsår är han väldigt mån om att Fred inte skall vara besviken eller arg på honom. Freds attityd mot detta kommer aldrig helt klart fram, men man kan ana en viss belåtenhet över Barnums respekt för honom.

Fred däremot ser till att inte vara beroende av någon. Han är nyckfull och har egna idéer och ser även till att förverkliga sina påhitt. Fred upplevs även som stolt. Han tvekar t.ex. inte för att berätta att han är född i en taxi i en gatukorsning och han skäms inte heller för att han inte har en far.

Mörker är ett ord som ofta finns i samband med Fred. Han upplevs som mörk, han klär sig i mörka kläder, har mörkt hår och mörka ögon. Författaren vill effektivt få fram att Fred är en mörk själ. Men jag, som läsare, uppfattar honom inte som ondsint, utan snarare som dyster och komplex.

I boken påpekas det ofta att Barnum och Fred är halvbröder. Detta kan kanske anses som logiskt eftersom titeln på boken faktiskt heter *Halvbrodern*, men jag upplever att det ställs stor vikt på att bröderna inte är helbröder, utan bara halvbröder. Jag tror att detta är en metod att skapa en kontrast i brödernas förhållande till varandra. Författaren vill få fram att de inte är likvärdiga i sin position i familjen, att de är olika och att den ena känner sig utanför. Detta är egenskaper som inte direkt kommer fram i boken, men som man kan läsa mellan raderna.

Ensamhet är ett tema som även kommer väl fram i boken. Som läsare upplever man inte bara huvudrollsinnehavarna som ensamma, utan även birollsinnehavarna. Vänner är något som är väldigt sällsynt i boken. Barnum hittar i barndomen två vänner, vilka förblir hans vänner även när de vuxit upp. Fred däremot har inga vänner alls, han beskrivs som något av en enstöring och den enda utanför familjen han litar på är hans boxningstränare.

4.2 Personbeskrivningen i *Vådan av att vara Skrake*

Precis som i kapitel 4.1, kommer jag att analysera personbeskrivningen av båda huvudpersonerna i boken *Vådan av att vara Skrake*. Även här kommer jag att bearbeta analysen från både hur huvudpersonen ser på sig själv, och hur andra upplever huvudpersonen. Jag kommer att dela in de olika exemplen i grupper. Därefter kommer jag att göra en sammanfattning på var och en av huvudpersonerna samt en analys av personbeskrivningen i hela boken.

4.2.1 Personbeskrivningen av Werner

Werner är far i romanen *Vådan av att vara Skrake*. Han spelar en viktig roll som en av huvudpersonerna i boken. Werner har ingen berättarröst i romanen, istället är det Wiktor som berättar historien om Werner för läsarna.

4.2.1.1 Ålder, kön och namn

I detta avsnitt skall jag ge exempel på de faktorer som författaren har använt för att beskriva Werners ålder, kön och namn.

Werner själv beskriver sig själv endast som pojke och man. Detta syftar både till kön och ålder.

(42) ”Jag är en *vuxen man*, pappa” sa Werner buttert. 38

(43) ...”och jag är ingen *boy*. Jag *fyller tjugoett* nästa månad och jag vill börja välja mina kurser själv.” 38-39

I exempel 42 och 43 vill Werner hävda sig själv och sin ålder mot auktoriteter. I exempel 41 låter Werner sin pappa Bruno veta att han är en vuxen man och att hans beslut inte behöver ifrågasättas. Exempel 42 kommer från samma stycke i boken där Werner poängterar först genom att säga att han inte är en pojke för att senare även betona det, genom att säga att han fyller 21.

Exempel på hur Werners ålder, kön och namn beskrivs genom andra:

- (44) ... för också där finns en märklig bindning, en avståndskärlek född ur det fadershugskott som våren femtiotvå placerade den *unga* Werner som gäststudent och inneboende hos avlägsna släktingar i Cleveland... 30
- (45) Jag misstänker att den *unga* Werner hade vägrat att lyssna till de goda råd han fick. Vi Skrakar vill inte bli undervisade, ingen får lära oss något, vi vill kunna allt redan från början, den är oss till stort förfång denna brist på ödmjukhet. 112
- (46) ...”*unga* herr Werner och den ännu *yngre* herrn”... 129

I romanen beskrivs Werners ålder ofta som ung av andra människor. I romanen är det Wiktor i sin berättarroll som poängterar att hans far är ung, men även Werners far och farbror betraktar honom som en ung man. Att betona att Werner är ung kan ge olika nyanser i olika sammanhang. I romanen tolkar jag att när författaren har valt att betona att Werner är ung, så vill han samtidigt föra fram att Werner är oerfaren och inte ännu drabbad av sin olycka.

I exempel 44 vill man i mina ögon betona att Werner var oerfaren när han reste som gäststudent till sina släktingar i Cleveland. I sammanhanget är det Wiktor som berättar hur hans far åkte som gäststudent till Amerika. Däremot har exempel 45 en något negativ klang när man betonar åldern på Werner. I detta exempel ser jag att man vill framställa Werner främst som omogen och barnslig. I exemplet är det Wiktor i sin roll som berättaren i

romanen som beskriver sin far och hänvisar samtidigt till Skrakeiska släktdrag, vilket här kommer fram som brist på ödmjukhet. I exempel 46 jämförs däremot Werner och Wiktor. I detta sammanhang vill man föra fram att Werner är en ung och även en ungdomlig far till sin son. Det är Klara, Werners mors hushållerska som beskriver Werner på detta sätt.

- (47) Fram till *tjugonio års ålder* tävlade Werner för Kamraterna i Helsingfors. 112
- (48) ... och beundrade honom för att han var i så ypperlig form *vid fyllda trettiosju*. 224-225

Werners ålder beskrivs inte enbart som ung, jag har även hittat exempel på när hela Werners ålder skrivs ut. Werners ålder beskrivs med en positiv klang i idrottssammanhang. I exempel 47 konstaterar man endast hur länge han tävlade för en viss idrottsförening. Medan man i exempel 48 vill poängtera att han fortfarande i medelåldern hade en god fysik.

- (49) Min far var släggkastaren *Werner Joel Ossian Skrake*. 368

Genom att skriva ut Werners fullständiga namn får man en effektiv nyans i texten. Han är släggkastare, varken mer eller mindre, men är trots allt nöjd i sin position. I exempel 49 är det sonen Wiktor som berättar.

- (50) Men allt han skrev, skrev han under olika *signaturer* och *pseudonymer*. 245
- (51) Hans *namn var okänt*... 109

Ibland får man som läsare gissa sig till att det handlar om Werner. Av exempel 50 och 51 får man intrycket att Werner är osäker i sig själv. I exempel 50 får man som läsare veta att Werner var författare och skrev aktivt, däremot ville han inte skriva under sitt eget namn, utan skrev under täcknamn.

Exempel 51 avslöjar att Werners namn inte är populärt i vissa kretsar. I exempel 51 hänvisar man främst till att Werner inte var en populär syn på olympiastadion efter katastrofen med Coca-Cola-bilen. Det berättar också att Werner har ett visst rykte om sig.

4.2.1.2 Klädsel och utseende

I detta avsnitt skall jag ge exempel på de faktorer som författaren har använt för att beskriva Werners klädsel och utseende. Jag har inte hittat exempel på där Werner beskriver sitt utseende och sina kläder själv.

Exempel på hur Werners klädsel och utseende beskrivs genom andra:

- (52) ... när han var barn bodde han mitt i Helsingfors och var son till en nyrik man och en kvinna med anor, han gick i Normallyceet och läste latin han Werner, han var tankspridd men ståtlig och högre ung man med vågigt mellanblont hår och ljusnande framtid, sedan började han studera juridik och skickades ut för att se världen. 32

Som ung beskrivs Werner mera detaljerat och i en positiv ton. I exempel 52 vill man göra klart att Werner är en man som har framtiden för sig. Han är från en god familj. Har framtiden framför sig och ser dessutom bra ut.

- (53) Den där grabben, Werner. Han ler lite underligt, undflyende på nåt sätt. Men annars har han den rätta looken. The boy next door, all american: han skall köra en av bilarna. 49

Även i exempel 53 vill man få fram att Werner är en ung man genom att kalla honom för grabben, som är bra nog att vara en förebild. Han är ett bra utseende trots att han betar sig lite märkligt ibland.

- (54) Plötsligt en höst var Werner Skrake en fortfarande ung, mycket stilig succéförfattare som med tjusarlock i pannan cyklade genom staden... 59

Exemplet 54 ger en antydning på förändring eller en överraskning. Här betonar man Werners goda utseende, han är fortfarande ung, stilig och har en tjusarlock i pannan, men han ser inte enbart bra ut längre, han är även en succéförfattare dvs. han har även åstadkommit något bra. I exempel 54 finns det beskrivningar som inte enbart hänvisar till utseende, utan även tar i beaktande Werners yrke. Detta ger prov på att gränsdragningen mellan kategorierna suddas ut och exempel kan höra hemma i flera olika kategorier.

- (55) Varje dag klädde han sig i nylon skjorta och väst och slips, tog morgonbussen in till staden och återvände med pendlarturen sjutton minuter över sex. 72

I exempel 55 får vi intryck av att Werner klär sig noggrant. Nylonskjortan ger ett intryck att Werner inte lagar mycket pengar på sina kläder, medan väst och slips ger en antydning om att han vill se proper ut och ge ett bra intryck. Exempelmeningen börjar med orden "varje dag", dessa ord ger en känsla av rutin, att Werner utför samma procedur dagligen.

- (56) Han går med sin overalljacka slängd över axeln, han bär den på ett pekfinger. 116

I exempel 56 beskrivs Werners fritidskläder. Werner har jackan slängd över axeln och bär den på ett pekfinger. Detta ger oss ett nonchalant intryck.

- (57) Werner var vid tillfället klädd i sin gamla landslagsoverall och man kunde se att han var mer än halva huvudet högre än någon av de tre lärarna. 154

Exempel 57 berättar att Werner är en idrottsman. Han är klädd i sin gamla landslagsoverall, vilket syftar på att han en gång i tiden varit framgångsrik. Han beskrivs även som mer än halva huvudet högre än de tre lärarna, vilket tolkas som att Werner är en lång man.

- (58) Att hon ansåg Werners nylonskjortor anti-deluvianska nämnde jag redan. Anti-deluviansk var också Werners fransiga blankslitna landslagsoverall och anti-deluvistiskt var det likaledes att någon gitte syssla med något så löjligt som att kasta slägga. 181

Av exempel 58 framgår att Werners klädsel inte gör intryck på andra personer i boken. I exempel 58 är det Nette Muhrman, Wiktors vän, som har åsikter om Werners klädsel.

- (59) ... medan Werner redan börjat se medelålders ut på sitt storväxta och kraftiga sätt. 190-191

Exempel 59 ger belägg för en åldrande Werner, han beskrivs inte längre som ung, utan i exemplet som att han börjar se medelålders ut. Vi har tidigare fått veta att han är lång. Nu får vi även veta att åldern börjar synas i hans stora kropp. Även detta exempel är stöd för hur kategorierna samverkar med varandra. Exemplet kunde även ha kategoriserats under 4.2.1.1 ålder, kön och namn, men jag har valt att betona exemplet som ett prov på Werners utseende.

- (60) De flesta människor såg Werner som en trygg person, som 191 centimeter och 96 kilogram godlynt släggkastare och gårdskarll och fiskeskribent. 103

I exempel 60 framgår det tydligt att Werner är en stor man. Han är 191 cm lång och väger 96 kg. Vi får också intrycket att han är godmodig och snäll. Genom hans arbete och fritidsysslor får vi även intrycket att han är lugn och vanlig. Dessa egenskaper kan även kategoriseras under psykiska egenskaper och tillstånd (se 4.2.2.4).

- (61) Där stod vi sedan och väntade på kvällsbussen och hoppades att en av passagerarna skulle vara över 190 centimeter lång och grovt byggd och le ett aningen skevt leende, eller det hoppades åtminstone jag. 197
- (62) ...Werner som redan mätte 176 centimeter i strumplästen... 112

Även i exempel 61 får vi bekräftelse för att Werner är en stor man. Han har även ett skevt leende. I exempel 61 önskar Wiktor att det är hans far som är den store mannen som kommer hem. I exempel 62 bekräftas det att Werner är en stor man, 176 cm lång. Ordet redan syftar på att Werner var lång redan som ung.

- (63) Men samtidigt: De nervösa fjärlslika händerna, de där nya Wernerhänderna som jag aldrig hade sett förut, händerna som var totalt felaktiga på en så grov och storväxt människa och vittnade om ett balansproblem, om en vacklan mitt i all styrkan och intensiviteten. 213-214

I exempel 63 lär vi oss att Werner inte är stor och grov rakt igenom, utan han har små händer. En ofullkomlighet som vittnar om att Werner inte är fulländad, utan har ett balansproblem.

- (64) ... och sedan den obarmhärtigt vinande vinden som slet och drog i Werners blöta hårtester när han stod där i regnet och envist köpte lott efter lott. 211
- (65) ...Werners tjocka pannlugg hängde blöt och formlös ner över ögonen. 215

Av exemplen 64 och 65 beskrivs det att Werner hade mycket hår.

- (66) Han var orakad och hålögd och han luktade... 251
- (67) Han var klädd i svarta, raka byxor och i sin rostbruna läderjacka av lumberjack modell. Hans gång var stadig, däremot var håret i oordning, några testar stod upp mitt på hjässan och pannluggen hängde i ögonen. Men han var inte hålögd som han brukade vara när han återvände till Råberga, egentligen var han ganska lik sitt nyktra jag, det var bara det otvättade och

ostyriga håret som avslöjade honom, håret och så det han bar i vänstra handen: en vit plastpåse med kraftiga handtag, en plastpåse som såg fullpackad ut och vars innehåll rasslade och klirrade när han gick. 282

I exemplen 66 och 67 beskrivs det att Werner inte var speciellt noga med sitt utseende och sin hygien. Vi räknar ut att Werner ibland hade alkoholproblem och det avslöjades genom smutsigt hår. För att vara en medelålders man hade han mycket hår och för Werner fanns det annat som tog upp hans tankar än att ansa eller sköta om håret. I exempel 67 tas även Werners klädsel upp (se 4.2.1.2). Han bär svarta, raka byxor och rostbrun läderjacka av lumberjack modell.

(68) Hans panna pryddes numera av ett ärr som skulle sitta kvar hela livet... 57

I exempel 68 får vi veta att Werner fått ärr på pannan som ger honom ett karaktäristiskt utseende livet ut.

(69) För min far speglade sig alltid i min mor, och så länge hon såg ung ut kunde han inbilla sig att han också gjorde det, fast han fått leverfläckar på sin vänstra handrygg och fast hans tinningar börjat skifta i grått. 191

I exempel 69 beskrivs det hur Werner börjar åldras. Han har fått leverfläckar på sin handrygg, och hans tinning börjar bli grå. Men Werner vill känna sig ung, och han speglar sig i sin fru, så länge Werners fru såg ung ut, kunde Werner inbilla sig om att även han var ung.

4.2.1.3 Fysiska och fysiologiska egenskaper samt tillstånd

I detta avsnitt skall jag ge exempel på de faktorer som författaren har använt för att beskriva Werners fysiska och fysiologiska tillstånd. Jag har inte hittat exempel på Werner som beskriver sina egna fysiska och fysiologiska egenskaper.

Exempel på hur Werners fysiska och fysiologiska egenskaper beskrivs genom andra:

- (70) Sedan ringde Bruno till sonen Werner, som tränade släggkastning på Djurgården varje dag och lusläste alla inför-artiklar om de olympiska spelen i dagstidningarna och i Sport-Pressen och Rekord-Magasinet, men som i övrigt gick och slog dank och väntade på att ett lämpligt sommarjobb skulle uppenbara sig. 45

Exempel 70 vittnar om att Werner är idrottsintresserad, men att han i övrigt inte hade höga ambitioner. Han tränade släggkastning dagligen, men i annat fall slog han dank.

- (71) Han tränade disciplinerat och gjorde framsteg i stort sett varje år, han var mångfaldig finlandsvensk mästare och var inte långt från den nationella toppen, mot slutet av decenniet snusade han faktiskt på en landslagsplats. 58

Exempel 71 berättar att Werner var en framgångsrik idrottsman. Han var en mångfaldig finlandssvensk mästare och inte långt från den nationella toppen. Han tränade systematiskt och förbättrade sina resultat i stort sett varje år.

- (72) Werner visste att han var snabb i kroppen, att det fanns explosivitet i hans muskler. Och då han fått denna för stovväxta människor ovanliga kvickhet i gåva, var han säker på att målmedveten styrketräning och flitigt kastande skulle föra honom till toppen, först i Finland [...] och sedan i världen. 109

I exempel 72 berättas det att Werner hade ambitioner att nå toppen internationellt. Det berättas också att han är en talang och hade fått en ovanlig gåva i form av kvickhet i en

störvuxen kropp. Även i detta exempel hänvisas det till en obalans i Werners kropp (se exempel 63)

- (73) ... min far var på Planen och kastade och jag såg att han var i bättre form än på mycket länge. 224

I exempel 73 kan man se Werner genom Wiktor ögon. Man får veta att hans form varierar men att han i exemplet kastade bättre än på länge.

- (74) Werner rökte en cigarr... 64

- (75) Vid den tiden levde min far ett mycket stillsamt liv. Han drack ingen alkohol längre. Hans sista återfall hade inträffat våren 1983. 340

- (76) Han hade en nykter period och var på dåligt humör... 273

I exemplen 74-76 beskrivs det att Werner hade stundtals alkoholproblem. Han rökte och hade ett varierande humör.

- (77) ... och han märkte att den där musiken ibland fick hjärtat att slå små extra slag och kinderna att hetta. Han fann också att den främmande musiken verkade lagras i kroppen medan han sov: morgnarna efter att han lyssnat på den var han som besatt av kraft och energi när han sprang längs de almkantade gatorna till träningsplanen. 37

Werner tycker om musik. Under åren i Amerika hade Werner lärt sig uppskatta ny musik. Werner uppfattade musiken med hela sin kropp. För Werner var musikupplevelsen en erfarenhet som skänkte honom oanad kraft och energi och som på så sätt även påverkade hans idrott.

- (78) Musiken bodde i min mor liksom i min far. 72

I exempel 78 beskrivs det att båda Wiktors föräldrar var musikaliska. I romanen uppfattar föräldrarna musiken på olika sätt, trots att de båda älskar musik.

- (79) ...Werner behärskade inte jiven, han tappade rytmen ideligen och Vera skrattade förtjust åt hans försök. 60

I exempel 79 beskriver man Werner som en dålig dansare. Trots att han älskade musik, så tappade han ständigt rytmen.

- (80) Det framgick snabbt att Bjöna kände till att Werner var *död* men han undvek därefter ämnet. 17

- (81) Werner var än hemma och än borta, när han var hemma var han död i ögonen och hopsjunken och sa absolut ingenting. 230

I exempel 80 får vi veta att Werner är död. Det är Wiktor och hans barndomskompis Bjöna som diskuterar. I exempel 81 är inte Werner fysiskt död, han är däremot betet sig som han vore död, han är död i ögonen. Han har tappat livsgnistan och orkar inte engagera sig i något.

- (82) Werner sitter tyst, han sitter ännu tystare än Vera, helg efter helg och middag efter middag är svårtydbara brummanden hans huvudsakliga bidrag till diskussionen... 182

I exempel 82 beskrivs Werner som en tystlåten man. Hans enda bidrag till diskussionen är svårtolkade läten. Eftersom även hans fru Vera beskrivs som tystlåten kan man tolka att atmosfären i förhållandet är fåordigt.

- (83) Jag hade aldrig hört honom tala så länge utan avbrott... 258

I exempel 83 konstaterar Wiktor att han aldrig har hört sin far tala så länge utan avbrott. Av detta påstående kan man tolka att Werner i normala fall inte är pratglad.

- (84) Han talade lågt, nästan blygt, men därunder fanns en ton av munterhet, han var på gott humör. 282

I exempel 84 beskrivs Werner som är glad. När han talar, får man intrycket att han är blyg, men han är samtidigt munter och på gott humör.

- (85) Men Werner var lika fåmäld som alltid, han teg eller gav bara intetsägande svar. 342

I exempel 85 beskrivs Werner som tystlåten. Beskrivningen ”fåmäld som alltid” syftar på att Werner är vanligen fåordig. Han förblev tyst eller svarade intetsägande.

4.2.1.4 Psykiska egenskaper och tillstånd

I detta avsnitt skall jag ge exempel på de faktorer som författaren har använt för att beskriva Werners psykiska egenskaper och tillstånd.

Exempel på psykiska egenskaper och tillstånd genom Werner själv:

- (86) Han sa till Vera att han nu ämnade ta i bruk den hårda kärna av själviskhet som är nödvändig för att förädla talang och potential till handfasta resultat: han skulle satsa allt han hade av styrka och skaparkraft på de mål som hägrade framför honom. (208)

I exempel 85 får vi intryck av att Werner är en ambitiös man som är beredd att kämpa för att få sina mål uppfyllda. I en konversation med Vera säger han att han är beredd att satsa allt han har i styrka och skaparkraft för att nå sina mål. Av denna replik får man uppfattningen att Werner är målmedveten.

- (87) Och i det här skedet, erkände Werner för mig, var han rädd på allvar, för visst var han naiv och okynnig europé men helt ovetande om rasspänningarna i Amerikas Förenta Stater var han ändå inte. 257

Werner är inte rädd för att berätta sina brister. Werner är rädd på allvar i exemplet och säger sig vara en naiv och okunnig europé. I satsen finns en antydning om att Werner är en beläst man eftersom han dock är medveten om rasspänningarna i Amerika.

Exempel på psykiska egenskaper och tillstånd genom andra:

- (88) Min far var vid den tiden redan en *bruten man*. Han stod *utanför samhället, han betraktades med misstänksamhet*, han var en *kraftikar med förhinder*, en *hanrej* och en *förstummad författare* som ägnade sig åt att hugga upp väldiga förråd av prima björkved fast vi hade oljevärme och nästan aldrig eldade i öppna spisen. Men Werner *kunde fortfarande tänka...* 12

I exempel 88 beskrivs Werner som en man som en vilsen man som står utanför samhället och har tappat sin begåvning och fastnat i all dagliga sysslor. Men trots det vill författaren ändå få fram att Werner kan tänka.

- (89) ... (ja, jag har faktiskt arbetat på den tidning som en sommar på femtiotalet bidrog till att *förlöjliga* min far). 14

Exempel 89 är mer ett prov på Wiktor syn på sin svåra ställning som anställd på tidningen som gjorde narr av hans far.

- (90) Kanske ledde hans djupa apati helt enkelt till att alla hans forna livselixir framstod som onödiga och likgiltiga. 246

Werner blir passionerad i sina intressen. När dessa intressen blir honom likgiltiga tappar han samtidigt livsgnistan. Vilket kommer fram i exempel 89 i form av att hans forna intressen ter sig som onödiga och likgiltiga.

- (91) Min far var hårt pressad, han satt mest och suckade och tuggade på en blyertspenna och var allmänt tvär och grinig. 273

I exempel 91 presenteras Werner som pressad. Av pressen blir han tvär och grinig och förefaller ha svårt att göra annat än att sucka och tugga på en penna.

- (92) ”jag gillade alltid Werner. Det var säkert tungt att ha honom till farsa, men på något sätt var han ändå en bra typ.” 17

Även i komplimanger till Werner finns det en antydning om att det är *svårt* att leva med Werner. I exemplet 92 beskrivs det att trots sina brister är Werner ändå en bra typ.

- (93) Också Werner är annorlunda, Werner bara är. Och det är väl därför hon står ut med honom, fast han har sina sidor, fast han inte får bukt med sig själv, fast han bara försvinner, som nu den här veckan. 27

Werner har en förmåga att försvinna och vara borta i veckor. Exempel 93 bekräftar att Werner inte kan ändra på sig själv. Exemplet innehåller även en osagd fråga, hur står Werners fru, Vera, ut med honom? Exemplet låter oss läsare ändå förstå att Werner har sina bra sidor. Werner är annorlunda, Werner bara är, tolkar jag som att Werner är annorlunda än alla de andra män som försvinner utan en förklaring i veckor. Och det är därför som hans fru står ut med honom.

- (94) Han hade blivit lugn saktmodig, skygg och eftertänksam – lika skygg och eftertänksam som de mest eftertraktade och svårfångade bytesfiskarna brukar vara. Det hade bött en stor och med möda nerkämpad hetsighet i min far. Han hade dolt den så gott han kunde [...] men den hade funnits där, det hade funnits en nervsvag och uppbrusande och hudlöst lyhörd person där långt under Werners fåmålade vänlighet. 246-247

Exempel 94 är intressant eftersom det berättar att Werner är en person som ger intryck av att vara vänlig och lugn men som med möda kämpat ner hetsighet. Exemplet antyder också att detta är något Werner inte vill att skall komma fram.

- (95) Det framkom tydligt att Aka Lindberg inte höll med min far om detta, men jag såg också att han beundrade Werners insikter, och jag såga att den brådmogna och redan halv vuxna Akas beundran gjorde min far mycket gott. 260

I exempel 95 bekräftas det att även Werner är beundrad trots sina avvikande åsikter. För en man som mest blivit förlöjligad och skrattad åt, gör denna beundran gott.

- (96) Till detta mumlade Bruno bara något ohörbart, och Leo fortsatte: ”Werner liknar dig mycket mer än du tror. Han har styrkan i sig han också. Men den tar sig andra uttryck i honom, hos honom är den ofrivillig, den kommer fram ur hans inre fast han *inte vill* den, det är därför den...” Här tystnade Leo och tittade skyggt på brodern, tillade sedan: ”Jag är rädd att han sinom sin tid kommer att orsaka fler olyckor, det blir lätt så när man kämpar mot krafter i sitt inre.” 55

I många saker verkar Werners far Bruno vara Werners motsats. Det intressanta i exempel 96 är att Onkel Leo menar att Bruno och Werner är väldigt lika. Den kraft som Bruno gjort till sin framgång har också Werner, skillnaden är dock den att samma kraft är den som motverkar Werner.

- (97) Det *min* far led av var däremot någon slags super-mejty, men en mejty som kunde ligga latent länge, i årtal, så att dess föregående utbrott glömdes bort och människor åter började betrakta honom som ett ganska vällyckat människoexemplar (för, och det är kanske detta som är den verkliga tragedin, Werner var i själva verket en mångsidigt begåvad människa). 56
- (98) Under veckoslutet fortsatte min fars otur. 209
- (99) Men det var också det att han än en gång lyckats överraska mig. Jag visste ju vid det laget att min far inte var vem som helst, jag visste att han var en man med en olycklig förmåga att ställa till det för sig... 258

(100) Han har haft otur, det är hela saken.” 331

Werners otur och olycka i livet är ett tema som går som en röd tråd genom hela romanen. I exempel 97-100 bekräftas det att Wiktor anser att hans far i verkligheten bara är drabbad av en synnerligt stor otur. Det som gör saken synnerligen olyckligt är att Werner är en begåvad och känslig person och varken han eller hans omgivning anser att han är värd all den motgång i livet.

(101) Jag tror Leo den gången sett sorgen i pojken Werners ögon, jag tror han omärkligt hade ställt sig på Brunos plats. (80)

(102) ... han såg ut som en lycklig man. 99

(103) Jag kan inte minnas annat än att Werner var lycklig i sådana stunder. 114

Exemplen 101-103 bevisar att trots alla tragedier i livet så har Werner haft stunder i livet då han varit lycklig.

(104) Werner var både lojal och ståndaktig. 117

I exempel 104 beskrivs Werner även som lojal och ståndaktig.

(105) Men i själva verket hade han lätt för att tappa balansen, lätt för att uppröras.
103

(106) Men jag mindes att det kändes otäckt att Werner var så irriterad på onkel Leo den där hösten. 126

(107) Och min far, han blev besatt. 106

(108) Egentligen borde väl Werner ha blivit irriterad och arg. Men min far var from som ett lamm under de där veckorna. Kanske kände han igen sin egen

förmåga till besatthet, och såg sig tvungen att respektera den också hos sin hustru. 135

- (109) Men han var inte desperat. Han kastade och kastade och när han gjorde det var han mestadels på ett ljust och språksamt humör. 156

Besatthet är en känsla som betonas i boken. Werner kunde uppfyllas helt av t.ex. sina intressen (se exempel 109). Besattheten kommer även fram i de stunder Werner anser sig bli drabbad av sin olycka. I exempel 105-107 beskrivs Werners humör. Han kan vara både arg och irriterad, besatt och hade även lätt för att tappa balansen och därmed uppröras. Av dessa exempel kan man ana att Werner hade ett ombytligt humör. I exempel 109 får vi även reda på att hustrun hade en benägenhet att bli besatt.

- (110) Då, i den stunden, förstod jag inte mer än att Werner var upprörd och vred. 184
- (111) Men arg var han, Werner. 185
- (112) ... under sommarmånaderna syntes inga spår av hans oro och olycka från den gångna vintern och våren. 204
- (113) Han var ingen lycklig människa” 353

I exempel 110-113 ges exempel på Werner sinnesstämningar som arg och olycklig. I flera avsnitt i boken så får vi ta del av en olycklig Werner.

- (114) Han blev rastlös, han började vantrivas på sin skrivplats intill panoramafönstret. 156
- (115) Werner blev otålig. Eller hellre: Han var redan otålig, och hans otålighet stegrades nu dag för dag. 191

I exemplen 114 och 115 ges det exempel på den rastlöshet som finns i Werner.

- (116) ... och jag hörde henne säga till Leo att han måste komma ut till oss och tala förstånd med Werner, "han håller på att måla in sig i sitt hörn igen" sa Vera... 210
- (117) Han var aldrig farlig, vare sig för sig själv eller andra, han hölls bara inte ihop. Under de perioder han vistades hemma var han till en början ganska talför och nästan sitt gamla jag, men efter några veckor eller högst någon månad blev han igen indisponerad som det hette, han fick den där döda svarta blicken och slutade äta och satt sedan i soffan dag ut och dag in och drack pilsner och läste gamla nummer av Sport-Pressen och gjorde inte ett smack... 238
- (118) Min far var nu friskförklarad, men åren hade gjort honom till just en sådan livets ex-pugilist. 244

I exemplen 116-118 ges exempel på Werners tillstånd av depression. Han blir tungsint, dyster och frånvarande. Werner spenderar dagarna i sin egen lilla värld. Av exempel 118 förstår vi också att trots att Werner blivit friskförklarad, så har livet varit så hårt mot honom att han aldrig helt och hållet blir den man han en gång var.

- (119) Det började med att Werner var på gott humör, han var på många sätt en barnaktig person och det fanns en okynnig och nästan förälskad glimt i hans ögon när vi strövade omkring på cirkusområdet och åt sockervadd efter föreställningen. 212
- (120) Det hade kommit en glans i min fars ögon, och den glansen var mörk och intensiv. Hans ansikte vittnade om vilja och koncentration, och hans handrörelser hade med ens blivit kvicksilvrigt snabba, snudd på nervösa. 213
- (121) För den där tilltufsade boxaren bodde i Werners ögon också de dagar då han var glad. 245

Ögon beskrivs ofta som själens speglar och de olika psykiska egenskaperna kommer ofta fram i beskrivning av ögonen. I exempel 119 är det en sorglös barnaktig Werner vi läsare möter. I exempel 120 har det däremot kommit något disharmoniskt i Werners ögon som vittnar om att saker och ting inte är som de ska. Han får en mörk glans i sina ögon och hans kroppsspråk vittnar om vilja och koncentration. I exempel 121 känns det däremot redan som Werner förlorat kampen mot melankolin. Trots att han är på gott humör vittnar hans ögon om att han är nedstämd och att saker och ting inte är som de ska.

4.2.1.5 Sammanfattning

Vådan av att vara Skrake är en släktroman som berättar historien om fadern Werners och sonen Wiktors liv. Werner är den som ofta beaktas ur Wiktors synvinkel. På så sätt är det naturligt att jag har hittat få exempel på där Werner beskriver sig själv. De exempel jag hittat i boken där Werner beskriver sig själv är när det handlar om kön och ålder. I exemplen protesterar Werner mot att bli kallad för pojken och vill föra fram att han är en vuxen man.

Werner beskriver även sig själv i kategorin för psykologiska egenskaper. I denna kategori har jag hittat exempel där Werner beskriver sig själv. Han bekänner sina svagheter. Han för fram att han är rädd, naiv och okunnig. Han gör det dock inte i en negativ ton, utan jag upplever det mer som ett konstaterande om att Werner inte i alla situationer har den kunskap som behövs. Werner har även en positiv och målmedveten beskrivning av sig själv. Han har satt upp mål, och han är beredd att kämpa hårt för att få dem uppfyllda.

Personbeskrivningen på Werner kommer det främst fram hur andra människor iakttar honom. Wiktor, Werners son, har berättarrollen i boken, och därför blir det naturligt att man får följa Werner genom Wiktors ögon.

Angående hänvisningar till Werners ålder, hittar jag exempel på som refererar till en ung Werner. Jag tolkar detta som att Werner är en ungdomlig man och att man vill betona denna ungdomlighet. Werner även hinner även bli gammal i boken, hans ålder beskrivs då genom andra personer, t.ex. hans fru.

I fråga om kläder beskrivs Werner som en man som inte lägger mycket pengar på sina kläder. I idrottssammanhang går han ofta klädd i sin gamla landslagsoverall, medan när han klär upp sig så använder han en nylonskjorta, väst och slips. Han klär sig även i svarta, raka byxor och rostbrun läderjacka. Detta tolkar jag som att Werner är mån om att se prydlig ut, men visar inget intresse i övrigt för sitt utseende. Dock är detta påstående något svårtolkat eftersom exemplen på Werners klädsel och utseende är baserat på Wiktors iakttagelser.

I början av boken, när Werner är ung, beskrivs han ofta som en yngling som har en strålande framtid framför sig. Man poängterar att han kommer från en god familj, har en god utbildning och ser bra ut. Jag upplever att detta är ett sätt att skapa en kraftig avvikelse till den man som Werner så småningom kommer att bli.

Werners utseende beskrivs som att han är en lång och kraftig karl. I några exempel tas exakt hans hela längd och vikt, 191 centimeter och 96 kilogram, upp för att betona att det handlar om en storvuxen karl. Werners hår beskrivs som mörkt och relativt långt, han har pannluggen i ögonen, vilket tyder på kraftig hårväxt även på äldre år och därmed kan härledas till Werners ungdomliga utseende. I negativ beskrivning kan Werner beskrivas som smutsig och illaluktande, detta på grund av hans alkoholproblem.

I kategorin fysiska och fysiologiska egenskaper hittar jag exempel på personbeskrivning där Werner framhävs som en idrottsman. Werner är en storväxt man men som även har en kvickhet i sin kropp, något som gör honom till en talangfull idrottare. Werner har lyckats bra på nationella tävlingar finlandsvenska mästerskap. Han är inte bara talangfull, utan han är också mycket idrottsintresserad och tränar disciplinerat och hårt. I boken kommer det

även fram att Werner röker cigarr ibland, samt att han stundvis använder mycket alkohol. Werner är också musikalisk och under sin vistelse i Amerika som utbytesstudent förälskade han sig i den amerikanska musiken.

Psyiskt beskrivs Werner som en obalanserad och ostabil man. Han har genom hela sitt liv drabbats av maximal olycka. Oturen har dessutom varit så grym, att när Werner äntligen kommit över den tidigare händelsen, så händer något annat. På grund av all olycka finns det en hel del negativ beskrivning av Werner inom kategorin för psykologiska egenskaper. Werner beskrivs som bruten, förlöjligad och stundom apatisk. På grund av sin stora otur är han stundvis en väldigt sorgsen man. Hela Werners liv är dock inte enbart tragedi. Han är stundvis en mycket lycklig man. Han beskrivs även väldigt passionerad i sina fritidsintressen. Jag upplever att Werners beskrivning innehåller olika motsättningar. Motsättningarna kommer fram såväl i utseende och i vilka val han gör. Han beskrivs t.ex. som lojal, men kan ändå försvinna hemifrån i veckor. Även hans utseende beskrivs i som att han är i obalans. Han beskrivs i flera exempel som en stor man, men hans händer beskrivs som små.

Av denna sammanfattning kan vi förstå att Werner är en mycket säregen personlighet. Hos läsaren framkallar han en stor sympati, sorgsenhet samt viss förundran över hur fel saker och ting kan gå.

4.2.2 Personbeskrivningen av Wiktor

Wiktor är Werners son och den andra huvudrollsinnehavaren i *Vådan av att vara Skrake*. Wiktor är berättaren i romanen och romanens händelser framställs främst ur hans synvinkel.

4.2.2.1 Ålder och kön och namn

I detta avsnitt skall jag ge exempel på de faktorer som författaren har använt för att beskriva Wiktors ålder, kön och namn.

Beskrivning av ålder kön och namn genom Wiktor själv:

Wiktor refererar gärna till sin egen ålder när han berättar historien om sin uppväxt. Tidsuppfattningen i romanen blir klar för läsaren enligt hur gammal Wiktor har varit under olika händelser. Det finns många olika exempel på detta.

- (122) ... den där jag är fjorton år och står i detta samma vardagsrum och skriker ut min vrede över min mor Vera och över mig själv och allra mest över Werner som igen en gång är försvunnen... 19
- (123) Min farfar Bruno dog när jag var några månader gammal. 70
- (124) När jag var tre år gammal gav han ut sin tredje fiskebok, den blev en stor framgång precis som de förra. 72

I exempel 122 är Wiktor fjorton år och arg på hela sin omgivning. I exempel 123 refererar Wiktor till sin ålder när hans farfar dog. Han var då några månader gammal. I exempel 124 berättar Wiktor om sin far Werner. När Werner gav ut sin tredje fiskebok var Wiktor tre år gammal.

Wiktor refererar också gärna till sin födelse och han berättar i romanen om sin födelsedag.

- (125) ... och ett par veckor senare föddes jag 110

(126) På min födelsedag det året fick jag ett tidtagarur. 202

(127) Min åttaårsdag blev minnesvärd på många sätt. 203

Exempel 125 handlar om Wiktors födelse. I exempel 126-127 redogör Wiktor om vad som hände eller vad han fick på sin födelsedag. Att referera till sin födelsedag är ett effektivt sätt att lyfta fram den betydelse som finns för födelsedagsfirande för Wiktor. Denna metod är också en effektiv teknik att få fram tidsuppfattningen för läsaren.

(128) I drömmen är jag en pojke... 22

(129) Jag är född den sjätte augusti, femton år efter det att Bomben fälldes över den japanska staden Hiroshima. När jag var barn och ännu när jag var yngling skrev tidningarna varje år att min födelsedag var en sorgedag för mänskligheten... 69-70

(130) Och kanske såg han mig som den jag var just då: en vildsint kart, till hälften man, till hälften barn, en yngling som vände havet och jorden och himlen ryggen, som törstade efter kvinnors snabba leenden bakom moln av cigarettök, som vände sitt ansikte mot glas och betong och tomt pulserande nattlig trafikljus och bugade sig djupt inför dessa ting. Kanske skönjde Leo en spänt hukande Faust där under mitt långa hår, kanske såg han en pojke som var beredd att sälja sin själ till djävulen för en chans att få visa att han inte alls var den otursförföljde Werner Skrakes son, att han egentligen var en alldeles annan, en hjälte som skulle vandra rakryggad genom världen och besegra den, och allra först skulle han besegra detta självmedvetna men ack så provinsiella Helsingfors. 87

(131) En gång var jag den pojken, och jag kan ännu minnas hur mina tankar den eftermiddagen och kvällen vandrade fram och tillbaka, rastlöst och rapsodiskt. 237

(132) ... det finns ett ögonblick i varje växande pojkes liv då han förstår att det är han som slitit ut och ätit upp sin mors skönhet, det här var det ögonblicket men jag vägrade möta det... 263

Man refererar ofta till att barndomen är en bekymmerlös tid, en tid som går åt till lek medan vuxen livet allt för ofta är tungt av bekymmer och ansvar. I exempel 128 är det till denna tid den vuxne Wiktor drömmer sig bort.

Däremot vittnar exempel 129 om att det finns en viss besvikelse över att Wiktors födelsedag är under samma dag som en av den moderna världens största katastrofer. Wiktor beskriver sin födelsedag som sorgedagen för mänskligheten.

I exempel 130 har Wiktor däremot gått från ett lekfullt barn till en självständig och orädd yngling. Ungdomarna har framtiden för sig, de är inte medvetna om sina brister och i världen är deras lekplats. Det är till denna tid författaren refererar i satsen.

Exempel 131 behandlar rastlösheten hos den unga Wiktor. I exemplet minns han tillbaka till när han var en ung pojke och hade huvudet fullt av oroliga tankar. I exempel 132 betraktar Wiktor sin mor och ser sig själv som orsaken till att hans mor förlorat sin skönhet.

- (133) Mitt egentliga dopnamn var Wiktor Ansgar. Wiktor betyder Segrare. Ansgar är ett fornnordiskt namn, om dess etymologiska ursprung vet jag rakt intet. Det var Werner som valde namnen. 69
- (134) När jag var åtta månader och åtta dagar gammal tog Werner kontakt med församlingsprästen och frågade om det gick för sig att ge mig ytterligare ett förnamn [...] sedan dess heter jag Wiktor Juri Ansgar, efter den första människan som såg att Jorden är grön och blå. 69

Ett namn är en viktig del i en persons identitet. Att skriva ut hela namnet på huvudpersonen Wiktor i boken är ett kraftfullt sätt att sätta prägel på hans identitet.

I exempel 133 berättar Wiktor för läsarna att hans namn betyder segrare. Han poängterar också att det var hans otursföljde far som valde namnen. Att Werner i exempel 134 ger Wiktor ytterligare ett namn, efter den berömde kosmonauten, tolkar jag som att Werner vill

ge Wiktor namn som han kan vara stolt över. Werner vill döpa Wiktor efter en person som han ser upp till. Werner vill inte enbart att Wiktor skall vara en segrare, Werner vill även att Wiktor ska heta som hans idol, kosmonauten Juri.

(135) ”Jag vill inte att du kallar mig Viki”, sa jag. 320

Smeknamn är ofta ett tecken på barndom. I exempel 135 vill inte Wiktor bli kallad för Viki. Att neka användning av smeknamnsanvändning kan vara ett tecken på att Wiktor vill bli uppfattad som vuxen.

Exempel på hur andra beskriver Wiktors ålder, kön och namn:

Wiktors namn blir ofta nämnd under repliker av andra personer i boken. Det handlar om både smeknamn och skällsord.

(136) ”Inte i dag Viki”, sa Leo. 94

(137) ”Är det du som är pojken Skrake?” [...] ”Jåå. Jag heter Wiktor.” ”Jag vet”.
Sa Riggert Holm och log. ”och du kallas Viki... 152

(138) Efter att ha begrundat porträttet döpte Janna Muhrman mig omedelbart till Pili-Wiktor. 179

(139) ... och som vägrade dra på munnen när de andra pojkarna nu började ropa
ducka, ducka, Lill-Skragulin kommer! Och annat de tyckte var fyndigt. 296

I boken finns olika exempel på smeknamn på Wiktor. Viki (ex. 135 och 136) är det vanligaste, men det förekommer även öknamn som Pili-Wiktor(ex. 138) och Lill-Skragulin (ex. 139).

Även andra personer i boken refererar till Wiktor genom hans ålder, trots att det är ovanligt.

- (140) ”Du har varit din egen sen du var sjutton år och jag har aldrig legat mig i, inte ens när du var yngre. 350

Trots att Wiktor gärna själv hänvisar till sin ålder, lyckades jag enbart hitta ett exempel på där andra personer använder Wiktors ålder. I exempel 140 kommer det fram att Wiktor har varit självständig sedan han var sjutton år gammal.

4.2.2.2 Klädsel och utseende

I detta avsnitt skall jag ge exempel på de faktorer som författaren har använt för att beskriva Wiktors klädsel och utseende.

Exempel på klädsel och utseende genom Wiktor själv:

- (141) På bilden har jag redan de kraftiga skrakeska ögonbrynen, som ser bra ut på vuxna men ger skrakebarn ett vildjurslikt, vagt oroande utseende. Jag var klädd i bara vit matrosmössa som det stod Bore Line på, jag hade en emaljerad potta i ena handen och min barnlem liknade en liten blek larv. (179)

I exempel 141 finns det en beskrivning på ett foto av Wiktor. Wiktor har kraftiga ögonbryn som ger honom ett speciellt utseende. Som läsare får man det intrycket att Wiktor inte är speciellt nöjd med sitt utseende på bilden.

- (142) Den hösten gick jag klädd i en protest av nylon. Jag bar Werners urmodiga gula skjortor, jag hatade tiden jag levde i och skolan jag gick i och staden jag flyttat till. 313

Även Wiktor har tagit till sig Werners nylonskjortor. I exempel 142 använder Wiktor Werners gamla kläder som en protest.

Exempel på beskrivning av klädsel och utseende genom andra:

(143) ”Jag orkar inte titta på dina svultna ögon längre.” 277

Ögonen är ofta den punkt på människan som avslöjar sinnesstämningarna. I exempel 143 är det Wiktors ögons som avslöjar hans längtan efter Sabba. Sabba är en vän till Wiktor som han även hade ett förhållande med.

(144) ”Jag har alltid utgått från att du klarar dig, jag ser så mycket av din farfar i dig.” Hon tystnade för ett ögonblick, sedan tillade hon, ”Och av mig själv, det skall jag inte neka. 350

Wiktors farfar Bruno var en framgångsrik och stark man. I exempel 143 berättas att Wiktor är både lik sin farfar men även lik sin farmor, som även hon var en stark kvinna.

4.2.2.3 Fysiska och fysiologiska egenskaper samt tillstånd av Wiktor

I detta avsnitt skall jag ge exempel på de faktorer som författaren har använt för att beskriva Wiktors fysiska och fysiologiska tillstånd.

Exempel på fysiska och fysiologiska egenskaper samt tillstånd genom Wiktor själv:

Det finns många exempel på Wiktor när han själv beskriver sitt eget löpande och hur han ser det ur sin egen synvinkel.

(145) När jag var tio sprang jag med kronometer i handen, långa sträckor. När man är ung och har oförstörda lungor och springer långa sträckor händer det att

man besegrar tröttheten, den viker undan och ersätts av en känsla av att man svävar fram. 71

- (146) När han sagt detta gick vi därifrån, eller han gick och jag sprang för jag var en person som skulle fylla sju om några veckor och som älskade att springa och att sväva fram. 84

I exempel 145 och 146 får vi ta del av Wiktors kärlek till att springa. Precis som sin far Werner älskar de båda idrotten, dock är de helt olika i sitt val av idrott. För Wiktor är det inte träningen och disciplinen som ger honom glädje, istället är det känslan han finner när han får springa riktigt långa distanser.

- (147) Vad jag i övrigt gjorde under dessa år var detta: jag löpte. Jag var ingen sprinter, jag var inte ens någon medeldistansare, jag ville springa lugnt och länge och långt, först då började mitt steg och min andning fungera. Jag vägrade också att löpa för någon annan än mig själv. 241

Skillnaden hos Wiktor och Werner kommer också fram i deras träning. Werner ville gärna tävla medan Wiktor ändats sprang för sin egens skull. I exempel 147 säger Wiktor att han vägrade att löpa för någon annan än sig själv. Han ville gärna löpa långt och länge.

Jag har hittat exempel på hur Wiktors kroppsbyggnad ändras samtidigt som han växer från pojke till man.

- (148) Jag hade vuxit sju centimeter sedan årsskiftet, jag var äntligen på väg att bli lång som det anstod en riktig Skrake. Trots att jag dragit ner löprundorna hade jag fått mer kraft i axlar och vader och lår, och fast jag satt på Essobaren om eftermiddagarna och vissa fredagar drack jag mig berusad på billiga starkviner så hade jag ännu inte börjat röka cigaretter; den hösten var min bästa tid som löpare, under några magiska månader hittade jag rytmen och Svävandet varje gång jag var ute på vägarna och sprang, så lätt hade mitt steg aldrig varit och så lätt skulle det aldrig mer bli. 258-259

I exempel 148 kan det läsas mellan raderna att det finns vissa drag i utseendet som förväntas av en man i slakten Skrake. Man bör vara lång som en riktig Skrake. Wiktor använder även ordet ”äntligen” när han berättar att han vuxit, detta tolkar jag som att han har väntat på att bli längre.

(149) Ändå insåg jag intuitivt att jag aldrig skulle bli någon kraftkarl... 115

I exempel 149 anser Wiktor att han inte kommer att bli en lika kraftig och stark man som sin far.

(150) ... och jag komplett onödig eftersom jag varken var fiffig eller snygg. 240-241

(151) ... och att vi trots min väns geni förlorade kampen berodde på att jag var så obildad att jag inte ens kände till mina anfäders gamla stordåd. 241

(152) Jag ansågs under mina tonår som föga driftlig [...] jag däremot var osäker och velig. Men den sommaren drevs jag framåt av en stark vilja. 284

I exempel 150–152 har inte Wiktor speciellt höga tankar om sig själv. Han anser sig vara obildad, korkad och inte heller snygg. Dessa tankar Wiktor har om sig själv, ger ett intryck av osäkerhet och tvivel på sig själv.

I exempel 152 anser sig Wiktor också som osäker och velig samt odriftlig, men här får han även samma starka vilja som för honom framåt som även kan hittas hos hans far Werner.

Det finns exempel på tobaksrökning och nykterhet/onykterhet.

- (153) Jag var inte *nykter* när jag gick till Grand Marina. Jag hade suttit på den närbelägna källarkrogen Poseidon och grundat rejält, och till en början var jag ganska *vilsen*. 16
- (154) Nu ägnade Jerkka och Bjöna och Sabba och Aka och jag de långa och händelselösa eftermiddagarna åt kaffedrickning och tobaksrökning och åt lika ändlösa som fruklösa försök att träffa mitthålet och det bakre R-et, takaressun som också den gav 3 mark och 50 penni. 259
- (155) När Jinx och jag kröp ner i den smala sängen var vi berusade och trötta och skulle egentligen bara sova. 313
- (156) Jag var nog ganska berusad jag också. 319

En stor del av exemplen angående tobaksrökning och alkoholanvändning i boken kan härledas till tonåren. I exempel 154 finns spår av en tristess som bekämpas av att hänga på Esso-baren genom att röka, spela spel och dricka kaffe.

I exempel 153 finns däremot spår av villrådighet i samband med tonåren. Wiktor har haft en rätt tuff uppväxt med sin otursbenägna far och dränker sina sorger i sprit.

Exempel 155 och 156 antyder att Wiktor gärna dricker i sällskap.

- (157) ”Jag är trött”, mumlade jag... 287
- (158) På den tiden blev jag illa till mods när människor sände ut trötthetssignaler. Själv visste jag inte vad trötthet var. Visst trodde jag mig ibland vara trött, det hade till och med hänt att jag ringt till tidningen och anmält mig frånvarande föregivit influensa fast jag bara kände mig lite hängig. Men det var egentligen inte trötthet, utan en väldig, rastlös energi som jag ibland inte lyckades rikta utan i stället skickade tillbaka in i mig själv där den där den virvlade omkring och bet sig i svansen och fick mig att känna mig kraftlös. 335

I exemplen 157 och 158 finns en motsättning. I exempel 158 påstår Wiktor att han på den tiden inte visste vad trötthet var och att han blev illa till mods av människor som sände ut trötthetssignaler. I exempel 157 påstår sig Wiktor trots allt vara trött.

Exempel på fysiska och fysiologiska egenskaper genom andra:

- (159) Min mor Vera säger att jag alltid har älskat att springa. 71
- (160) ...”ta och spring några varv runt planen du, jag tror det är det du är byggd för.” 115
- (161) ... han klappade mig på axeln och påpekade att fast far min hade haft otur i livet så hade jag gott idrottsligt påbrå, jag hade en uppenbar talang för löpning och om jag ville så skulle förs Råberga samskola och senare RIF skola mig till en pålitlig långdistansare. 242

I exempel 159 och 160 beskrivs det hur andra personer har noterat Wiktors glädje i att springa. I exempel 159 är det Wiktors mor Vera, som bekräftar Wiktors kärlek till löpning. I exempel 160 är det Wiktors lärare som uppmanar honom att ta några varv runt plan. I exempel 161 får vi däremot bevis på att Werner var en god idrottsman som har haft ett bar inflytande på sin son.

4.2.2.4. Psykiska egenskaper och tillstånd

I detta avsnitt skall jag ge exempel på de faktorer som författaren har använt för att beskriva Wiktors psykiska egenskaper och tillstånd.

Exempel på psykiska egenskaper och tillstånd genom Wiktor själv:

- (162) Visst hände det att jag kände mig ensam. 279
- (163) Jag avslöjade inte för Vera hur ensam jag redan varit i Råberga, jag påpekade bara att min nuvarande ensamhet var självvald. 296

Ensamhet är en egenskap som kommer stundtals fram i boken. I exempel 162 och 163 kan vi också läsa mellan raderna att det finns en motvillighet till att bekänna att man känner sig ensam.

- (164) Jag fann också en *livlig och öppen sida av mig själv*, och blev snabbt *ganska omtyckt* (fast vilken 17-åring med egen lägenhet blir inte det!). 14

I exempel 164 kommer det fram att Wiktor har lätt för att få vänner och vi kan även tolka att han är social och en öppen personlighet.

- (165) Jag är en Skrake, jag älskar det som brinner, jag skyr svalkan, jag är österbottning till lynne och inställning, jag känner ingen lust att äga ens småbitar av det sobra och solenna kulturarv helsingforsarna så svartsjukt bevakar. 96

I exempel 165 är det en stolt Wiktor som talar. Jag tolkar att han är stolt över sitt ursprung, både att vara Skrake och att vara österbottning. Samt att han känner ett visst förakt för helsingforsarna och deras kulturarv.

- (166) Medan vi körde omkring satt jag där i passagerarsätet och fyllnade långsamt till, och jag beundrade Sabba för att hon kände den stora staden så väl... 277
- (167) ... och när jag senare gick längs Tredje linjen ner mot Tavastvägen kände jag mig stark och full av vilja att Beskydda. 302

I exempel 166 kommer det fram Wiktors känslor och den beundran Wiktor känner för sin vän Sabba. I exempel 166 känner sig däremot Wiktor stark och beskyddande. Dessa tre är alla positiva men samtidigt manliga egenskaper.

- (168) Egentligen har jag alltid betraktat mig som *filosof* och *konstnär*. Allt jag utträttat har varit *lögn* och *bländverk*. Jag har *manipulerat* själar, min egen och andras. 15

I exempel 168 kan jag tolka in ett förakt. Wiktor ser på sig själv som filosof och konstnär, men däremot anser han sig inte ha utträttat något annat än lögn. Han anser också att han har manipulerat både sig själv och sina vänner.

- (169) Den unga man som var jag uppfattade Gråt och Surhet som synonymer. 18
- (170) Men jag har aldrig kunnat skilja på dröm och verklighet. Mina drömmar är så verkliga, ibland är de svala smekningar mot min hud, ibland heta vågor av oresonlig glädje eller oresonlig skräck. 24
- (171) Clarissa är kopparbrun över precis hela kroppen och jag är ganska svartsjuk, Ibiza är beryktat för sina sexorgier och ryktet har nått även mig fast jag aldrig har rest utanför Norden. 89

I exempel 169 anser Wiktor att gråt och surhet är synonymer. I exempel 170 kommer det fram att Wiktor drömmer starka drömmar. Hans drömmar kan få honom att känna oresonlig skräck eller glädje. I exempel 171 är Wiktor svartsjuk. Hans flickvän är brunbränd och sexig. Hon har spenderat semestern på en ort som är känd för sina vilda sexorgier.

- (172) Jag var naiv och oerfaren... 301
- (173) För egen del minns jag bara hur förtvivlat *dum* jag kände mig. 333

I exempel 172 och 173 anser sig Wiktor vara naiv, oerfaren och dum. Dessa drag tyder på barnslighet och godtrolighet, de är inte alltid negativa egenskaper.

Exempel på psykiska egenskaper och tillstånd genom andra:

- (174) Och det var då Bjöna plötsligt sa: ”Jag förstod det ju inte då, men det måste ha varit jävligt *vådligt* för dig att bo kvar därute. Du måste ha ena jävla *ärr*”.

I exempel 174 är det Wiktors vän Bjöna som anser att det varit tungt för Wiktor att bo kvar i barndomshemmet. Han menar att Wiktor bör ha fått själsliga ärr av upplevelsen.

- (175) Till en början föreföll hon tro att jag var en ny upplaga av Werner ... 296

I exempel 175 är Wiktors mor Vera, rädd för att Wiktor har ärvt sin fars otur.

- (176) ”Du är också konstig Viki, du försöker dölja det så gott du kan men du är en lika satans konstig människa som jag.” 316

I exempel 176 är det Wiktors vän Jinx som påpekar för Wiktor att han är också konstig men försöker dölja det istället för att vara sig själv.

4.2.2.5 Sammanfattning

Wiktor är den andra huvudpersonen i boken *Vådan av att vara Skrake*. Wiktor har även berättarrollen i boken och det är genom hans ögon vi får följa historien om familjen Skrake.

I motsats till Werner beskriver Wiktor gärna sig själv. Ålder och födelsedagar är av stort värde i den unga Wiktors liv. Tidsuppfattningen i boken kommer bra fram genom Wiktors ålder och födelsedagarna är viktiga händelser i Wiktors liv. Barndomen upplevs som en

sorglös period. Tonårsiden är däremot mer komplex. Det finns tidpunkter där framtiden är full av möjligheter men det finns också stunder då osäkerheten och tviveln tär på den unga Wiktor. Skillnaden mellan barndomen och vuxenlivet syns i språket där man hittar skiftningar mellan pojke och man.

Wiktors namn spelar en stor roll i boken. Wiktor döptes till Wiktor Ansgar Skrake. Wiktor betyder segrare, medan Ansgar är ett gammalt fornnordiskt namn. Några dagar efter dopet ber Werner prästen att tillsätta namnet Juri till Wiktors namn. Juri var den ryske kosmonauten som var den första mannen i rymden. Werner ville ge sin son en bra start i livet genom att ge honom ett namn som vittnar om att han är en segrare samt namnet på Werners hjälte. Wiktor har även ett smeknamn, Viki, som används flitigt i boken. Wiktor tycker inte alltid om smeknamnet Viki, och protesterar när det används. I barndomen och i tonåren får han även öknamn. Öknamnen har en negativ ton. Wiktor kallas bl.a. för Lill-Skragulin och Pili-Wikor.

Wiktors utseende behandlas förvånansvärt lite av både honom själv och av andra personer i boken. Wiktor nämner att han har typisk Skrakeiska ögonbryn, det nämns att han antligen blivit lång som en Skrake skall vara. Och han klär sig även i protest i Werners gamla nylonskjortor. Andra personer beskriver dock inte Wiktors utseende konkret, utan t.ex. tror sig Vera se Werner i Wiktor, och då handlar det om att Vera tror att Wiktor kommer att bli lik sin far till sättet.

I fysiologiska egenskaper har idrotten en central ställning i Wiktors liv. Som ung löpte han. Wiktor löpte inte för att tävla, utan att få ro i själen och att få känslan att sväva fram. Wiktor beskriver sig själv också som lång och att han aldrig blir en kraftkarl.

Bildningsmässigt anser sig Wiktor vara obildad, dum och velig. Dessa egenskaper kommer främst fram när Wiktor är tonåring och Wiktor kommer senare att arbeta som journalist och kan därför inte vara alltför obildad eller dum.

Även tobak och alkohol finns i Wiktors vardag. Han missbrukar inte alkohol på samma sätt som sin far som kunde vara borta i perioder. Dock kan man mellan raderna läsa att alkoholen ger en viss tröst även för Wiktor.

Wiktors psykologiska egenskaper beskrivs främst av Wiktor själv och han ser sig själv gärna med negativa ögon. Han känner sig själv ibland ensam och det tror även andra att han är. Han är rädd för att han är en lögnare som inte framfört något med sitt liv och endast manipulerat andra. Andra negativa egenskaper som kommer fram är dum (jfr sid 66), oerfaren och naiv. Dock kommer det även fram positiva psykologiska egenskaper på Wiktor. I boken nämns det flera vänner, därför tolkar jag honom som social och lätt att komma överens med. Han är även stolt över sitt ursprung och på så sätt även över sig själv.

4.2.3. Sammanfattning av *Vådan av att vara Skrake*

Boken *Vådan av att vara Skrake* är en släkthistoria om Familjen Skrakes liv. Historien har två huvudpersoner, Werner och Wiktor, av vilka Wiktor är den som berättar historien för läsaren.

Wiktors berättarroll gör personbeskrivningen av de båda huvudpersonerna något avvikande. Som läsare tar man alltid del av personbeskrivningen på Werner ur någon annans synvinkel. I hela romanen finns det endast några få exempel på där Werner beskriver sig själv. Wiktor däremot beskriver sig själv till nästan lika hög grad som andra personer i boken beskriver honom.

Werner är en tragisk figur som har mycket olycka i livet. Visst finns det lyckliga stunder även i Werners liv, men i det stora hela så händer det alldeles för mycket olyckliga sammanträffanden för Werner. Det som försvårar personbeskrivningen är att man bara får ta del av Werners liv genom hans son Wiktor. Ett fader- och sonförhållande kan vara

väldigt komplicerad, och pga. Werners olycka är detta förhållande extra känsligt i boken. Wiktors berättarroll i boken gör att det känns som berättelsen är ett sätt för Wiktor att försöka förstå sin far.

Personbeskrivningen på Werner har en tydlig nyans. I början av boken framställs han som den begåvade ynglingen som har framtiden framför sig. Efter sitt första misslyckande som Coca-Cola-bilschaufför under olympiska spelen börjar olyckorna bli en vardag i Werners liv.

Denna karikatyrmissiga framställning av Werner kan kännas i läsarens ögon t.o.m. lite parodisk. I förhållande till Werner framställs däremot Wiktor något vilse i sin personbeskrivning.

Om Werners liv inte blev som han hade tänkt sig, så vet inte Wiktor hur han vill att hans liv skall te sig. Werner har tidvis svårt att acceptera sin olycka. Wiktor är däremot i början lyckligt omedveten om sin fars olycka, för att i tonåren så smått förstå den men samtidigt slåss emot den, och att som vuxen försöka analysera den och sympatisera med sin fars liv.

Andra personer beter sig ofta medlidande mot Werner. Man tolkar honom som en sympatisk och harmlös människa. Mot Wiktor är det däremot annorlunda. Andra personer i boken uppträder ofta mot Wiktor med en viss oro att han ska bli som sin far, och drabbas av den samma olycka som hans far drabbades av. Det är många av dessa förutfattade meningar som gör Wiktor till en osäker och vilse ung man. Hela romanen kan ses som en resa i jakt på den egna identiteten.

Eftersom vi får följa med personerna i romanen under en stor del av deras liv, är det förklarligt att det sker en förändring hos personerna och i hur de beskrivs och samtidigt i hur de uppfattas som romanfigurer.

Werners roll har jag redan tagit upp. Han förändring genom boken går från att vara en ungdom med goda framtidsutsikter till en sorlig figur som dör i all ensamhet. Det intressanta i Werners personbeskrivning är att vägen utför inte är helt rak. Genom Werners liv händer det även lyckliga saker som ger honom och hans omgivning framtidstro. Från författarens sida är detta ett effektivt medel att få sympati på Werners sida, att göra hans öde alltmer sorligt.

Wiktor får läsaren följa ur hans egen synvinkel. Därför är det också på sätt och vis svårare att få en lika klar bild av Wiktor som av Werner. Wiktors barndom är lycklig. Under tonåren har han vänner han känner samhörighet, han kan på många sett ses som en social person med många vänner. Detta är en stor skillnad till Werner som främst beskrivs som en relativt ensam person. Wiktor som vuxen kan betraktas som en mer komplex personlighet. Ur författarens beskrivning får man en bild på en ensam och vilse man som söker sin identitet och sin plats i livet. Vi förstår att han yrkesmässigt klarar sig bra och har en bra karriär, men mellan raderna kan man förstå att detta inte har ett stort värde för Wiktor. I sitt privatliv har Wiktor inte svårt för att hitta kvinnor som han har ett förhållande med, däremot verkar det svårt för honom att binda sig för en längre tid. Wiktor beskrivs som en rotlössjäl som lever ett ensamt liv.

5 SLUTDISKUSSION

Syftet med denna avhandling har varit att studera hur författarna Lars Saabye Christensen och Kjell Westö beskriver huvudpersonerna i romanerna *Halvbroren* och *Vådan av att vara Skrake*. Jag har valt att studera hur de två viktigaste romanfigurerna beskriver sig själva, samt hur andra personer i boken beskriver dem. Till slut väljer jag att i denna slutdiskussion att studera likheter och olikheter i författarnas sätt att beskriva huvudpersonerna i romanen.

Min undersökning började jag med att granska personbeskrivningen i romanen *Halvbroren*. Jag valde att koncentrera mig till huvudpersonerna Fred och Barnum. Barnum är berättaren i boken och berättelsen skildras genom hans ögon. I romanen *Halvbroren* är de två huvudpersonerna bröder. Efter att ha granskat och analyserat boken *Halvbroren*, fortsatte jag att granska personbeskrivningen i *Vådan av att vara Skrake*. Även i boken *Vådan av att vara Skrake* har jag valt att koncentrera mig enbart på personbeskrivningen av de två huvudpersonerna, Werner och Wiktor. Relationen mellan huvudpersonerna i romanen *Vådan av att vara Skrake* är far och son.

I romanen *Halvbroren* presenteras varje karaktär noggrant. Boken börjar i en prolog där både Fred och Barnum presenteras för läsarna. Prologen innefattar en händelse från halvbrödernas barndom. Sedan gör romanen ett hopp till en vuxen Barnum som är på tjänsteresa. Han är vilsen och ensam och möts av nyheten att hans försvunna bror har kommit hem igen. Härifrån börjar berättelsen om den lilla familjen i Oslo och framförallt om dessa två halvbröder och deras förhållande till varandra.

I *Vådan av at vara Skrake* är det sonen Wiktor som för fram berättelsen. Direkt i början av romanen presenteras läsaren för en vuxen Wiktor. Han återvänder till sitt barndomshem och minns hur det var förr. Det är från Wiktors minnen som berättelsen börjar och här presenteras Werner.

En gemensam nämnare för de båda romanerna är att det berättas från den yngre huvudrollsinnehavarens synvinkel, i dessa fall av Barnum och av Wiktor. Eftersom jag valt att studera både hur personerna beskriver sig själv, samt hur andra romanfigurer beskriver dem, så är det logiskt att det finns väldigt få exempel på när Fred och Werner beskriver sig själv. Däremot finns det många exempel på hur andra personer beskriver dessa två. I Barnums och Wiktors fall är beskrivningen genom huvudpersonen själv och genom andra nästan ekvivalent.

En intressant detalj i de båda romanerna är att de båda huvudpersonerna framställs som varandras motsatser. Mina studier visar att i boken *Halvbrodern* är det främst de yttre egenskaperna, dvs. utseende, som beskrivs i kontrast. Fred beskrivs som en lång, smal och mörk man. Medan Barnum däremot är kort, rund och ljus. Av de inre egenskaperna beskrivs Fred som en enstöring, medan Barnum också kan uppfattas som ensam trots att han har goda vänner i romanen. Jag anser därför att Barnum och Fred beskrivs enbart som varandras motsatser genom de yttre egenskaperna. Genom de inre egenskaperna är Barnum och Fred lika varandra.

I romanen *Vådan av att vara Skrake* är denna motsats inte lika tydlig. I de yttre egenskaperna kan de båda huvudpersonerna anses vara relativt lika. De är båda långa och har kraftiga ögonbryn som är kännetecknande för en Skrake. Däremot är Werner kraftig i sin kroppsbyggnad, medan Wiktor är spensligare. Dessutom beskrivs de båda huvudpersonerna som idrottare. I de inre egenskaperna finns det dock mera olikheter. Wiktor har besparats från sin fars olycka, han är också socialare och har lyckats med sin karriär.

Halvbroren utspelar sig från tiden efter andra världskriget till nutid. Historien börjar från tisdagen 8 maj år 1945. Man befinner sig på Kirkeveien i Oslo. Där bor familjen bor i en höghuslägenhet. I början av romanen kan man ana att familjen har det lite kämpigt med

pengarna. När Arnold, Barnums far, flyttar in blir ekonomin bättre, men familjen får ändå jobba hårt för pengarna.

Familjen Skrake borde däremot höra till den övre medelklassen. Wiktors farfar Bruno var en nyrik man, och hans farmor var en kvinna med anor. Werner växte upp i mitten av Helsingfors och studerade i fina skolor. Men eftersom Werner drabbades tidigt av sina katastrofer ändrades ödet till Råberga, en förort till Helsingfors. Där arbetade Werner som skolvaktmästare och skrev fiskeböcker på fritiden. Wiktor slutförde sina studier, bodde tidvis i Helsingfors och arbetade sedan som journalist.

Jag har hittat vissa skillnader i personbeskrivningen. Berättaren Barnum beskriver sig själv betydligt noggrannare än vad berättaren Wiktor gör. Barnum lägger främst tyngdpunkt på de egenskaper som han själv anser vara negativa. Wiktor däremot berättar mer detaljrikt om Werner, än om sig själv. Endast i några exempel finns exempel på hur han ser ut i kroppsbyggnaden, i klädsel och i utseende. Denna skillnad kommer främst från att Wiktor i mina ögon inte sätter så stor vikt i sitt eget utseende. Han är normal i sin kroppsbyggnad och utseende och därför väljer författaren att inte sätta fokus på detta. Barnum däremot avviker mycket från den andra huvudpersonen i boken, och detta vill författaren Lars Saabye Christensen särskilt lyfta fram.

Det finns också en skillnad i beskrivningen av utseendet på den andre huvudpersonen. Eftersom Barnum beskrivs så detaljerat, väljer författaren att beskriva Fred sparsamt. Läsaren får istället få ändats veta att han är mörk, smal och spenslig. Liten och klen är också ord som beskriver Fred. Detaljerad beskrivning på t.ex. på kläder är sällsynta. Werner beskrivs däremot detaljrikt. Speciellt kroppsbyggnaden sätter författaren Kjell Westö stor vikt på, men vi får som läsare även veta att hans utseende är bra, att han har kraftigt hår och hur han går klädd.

Ålder och födsel spelar en stor roll i boken *Vådan av att vara Skrake*. I denna bok är det främst hos Wiktor vi hittar referenser till födelse, födelsedagar samt ålder. I boken hittar läsaren tidsuppfattningen främst genom Wiktors ålder. Referenser till Werners ålder är mera sällsynt. Ålder i *Halvbroren* kommer mera sällan fram. Däremot har födseln och uppkomsten av Fred en alldeles särskild plats i boken. Författaren sätter väldigt stor vikt vid när Fred blev till, när han är född och hur han är född.

I boken *Vådan av att vara Skrake* beskrivs fysiska och fysiologiska egenskaper främst genom Werner. Werners kroppsbyggnad poängteras samt att han är en idrottsman. Alla Werners fysiska egenskaper beskrivs genom andra personer. I boken *Halvbroren* är det främst berättaren Barnums fysiska egenskaper som beskrivs. Barnum beskriver gärna sig själv ur en negativ synpunkt, det är främst hans korthet som poängteras. Hos både Barnum, Werner och Wiktor kommenteras även alkoholanvändning och rökning.

Barnum beskrivs ofta som den snälle brodern som vill vara alla till lags. Genom psykologiska egenskaper får vi en mörk bild av hur Fred ser på sig själv. Han kan beskriva sig själv som att han inte borde ha blivit född, att han är trött på sig själv och att han känner sig utanför. Däremot är andras bild av honom mycket positivare. T.ex. Barnum anser att han är suverän men man får också reda på att Fred reagerar annorlunda på saker och ting än andra, vilket ofta gör folk oroliga.

I boken *Vådan av att vara Skrake* beskrivs Werner som den stora olycksfågeln. Denna beskrivning är mest förekommande i kategorin av psykiska egenskaper. Dock beskrivs Werner även som ambitiös när det gäller att nå mål som han har satt upp åt sig själva.

Wiktor har inga speciella psykiska egenskaper som lyfts fram. Han kan ibland känna sig dum, otillräcklig och ensam, samtidigt som han även beskrivs som social.

Romanerna *Halvbroren* och *Vådan av att Vara Skrake* handlar om vilsna män som letar efter sin identitet. I båda romanerna betraktar den yngre huvudpersonen den äldre, och

försöker genom berättelsen att lära sig förstå den andre bättre. Berättelsen är som ett slags terapi i att förstå den andres liv. I *Halvbroren* betraktar den yngre brodern Barnum, sin äldre bror Fred. Barnum vill lära känna och förstå sin storebror Fred bättre. Barnums ser sin storebror som en hjälte, men under ytan kan man även ana att han är ledsen över att han aldrig lärt känna sin bror djupare.

I boken *Vådan av att vara Skrake* är situationen annorlunda. Wiktor och Werner är son och far. I denna bok är det sonen som berättar historien om sin far. Historien om Werner samt om den Skrakeiska släkten är ett sätt att bearbeta krossade förhoppningar, otur och brutna löften. Wiktors far var aldrig som alla andra. Det borde han ha varit, han hade alla förutsättningar, men istället blev det tvärtemot. Och berättelsen är för Wiktor ett sätt att lära sig förstå sin far och bearbeta hans misslyckanden. Ett sätt att bekämpa besvikelsen. Rubriken Vilsna män har jag tagit från dessa mäns försök att hitta sin egen identitet, sin egen plats i livet som de söker genom den andra mannen.

Det har varit intressant att studera författarnas sätt att presentera personbeskrivningarna i sina romaner. I ett vidare fortsatt arbete vore det intressant att även studera replikspråket. Mitt arbete har även väckt ett intresse att eventuellt någon gång i framtiden studera karaktäriseringen av bipersonerna samt deras förhållande till huvudpersonerna.

Tack vare denna avhandling har jag kunnat fördjupa mig i den värld av böcker och litteratur som jag alltid varit intresserad av. Det har också väckt ett djupare intresse gentemot de bakomliggande faktorer som är så viktiga för att en bok ska ge den minnesvärda upplevelse som varje läsare längtar efter.

LITTERATUR

Undersökningsmaterial

Christensen, Lars Saabye (2001). *Halvbroren*. Oslo. J.W. Cappelens Forlag.

Westö, Kjell (2000). *Vådan av att vara Skrake*. Stockholm. Norstedts Förlag..

Övrig Litteratur

Björck, Staffan (1983). *Romanens formvärld. Studier i prosaberättarens teknik*. Sjunde upplagan. Stockholm: Natur och Kultur.

Cappelen (2003). Citerat 25.8.2003. www.cappelen.no/main/forfatter.asp?f=7011

Hene, Birgitta (1984). "Den dyrkande Lasse och stackars lilla Lotta". En syntaktisk-
semantisk studie av personbeskrivande adjektiv och adverb i populära ungdomsböcker.
Umeå: Umeå universitet.

Hägg, Göran (1993). *Författarskolan*. Malmö: Wahlströms & Widstrand.

Högnäs & Sahlgren (2001). *Ett stycke finlandssvensk litteraturhistoria*. Red. Brita Högnäs-
Sahlgren och Karl Sahlgren. Ojalampi: Sahlgren.

Liljestrand, Birger (1993). *Språk i text. Handbok i stilistik*. Lund: studentlitteratur.

Nordman, Marianne (1981). *Stil och struktur i Jarl Hemmers En man och hans samvete*.
Åbo.Åbo Akademi

Norstedts (2007). Citerat 12.1.2007.

http://www.panorstedt.se/templates/common/Author.aspx?id=16389&q_context=Norstedts

Otava (2003). Lehdistöiedote. Citerat 8.10.2003.

Rimmon-Kenan, Slomith (1983). Kertomuksen poetiikka. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.

Romberg, Bertil (1987). Att läsa epik. Lund. Studentlitteratur.

Romberg, Bertil (1993). Författarskolan. Stockholm. Wahlström & Widstrand

Rönholm, Bror (1995). Fem Par. Finlandsvenska författare konfronteras. I: *Kjell Westö, postmodernismen och den problematiska identiteten*, 133–146. Red. Roger Holmström. Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland.

Stenwall, Åsa (1996). Den förvirrade äventyraren. Hur pojkar blir till män i finlandssvensk litteratur. Helsingfors. Schildts.